

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ Α΄ | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013 | ΤΕΥΧΟΣ Γ΄

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΕΥΧΟΣ Γ'

ΕΤΟΣ Α'

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2013

Ἐκδότης - Ἰδιοκτήτης:

Ἱερά Μητρόπολις Τριμυθούντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ἰδάλιον

Τηλ.: 00357-22527000

Fax: 00357-22526363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Ἐπεύθυνος Σύνταξης - Ἐπιμελητής:

Ἀνδρέας Ζαχαρίου

Φιλολογική Ἐπιμέλεια:

Συντακτικὴ Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ

ISSN: 2301-2536

Ἐκτύπωση:

Γραφικὲς Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

Τηλ.: 0030 23970 23313

E-mail: melissa@melissaprint.com

Τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ
Συντακτικὴ Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ.

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπό-
λυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων ποὺ ἐκ-
φράζουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΘΡΤΙΑ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Οἱ Κανόνες τῶν Χριστουγέννων
καὶ τῶν Θεοφανίων **69**

ΠΑΤΕΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

«Σήμερον τῶν ὑδάτων
ἀγιάζεται ἡ φύσις» **76**

Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ
κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας **81**

ΑΝΤΙΑΙΔΕΤΙΚΑ

Οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά
καὶ τὰ Χριστούγεννα **86**

ΕΙΚΟΝΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ εἰκόνα τῆς Βαπτίσεως
τοῦ Χριστοῦ **90**

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος **94**

ΕΟΡΤΙΑ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΙΩΝ

Χριστόδουλου Βασιλειάδη
Θεολόγου - Μουσικού

Α. Οί δύο Κανόνες τῶν Χριστουγέννων

Τὰ Χριστούγεννα θεωροῦνται ὡς ἡ μεγαλύτερη γιορτὴ στὴν Ὁρθοδοξία, μετὰ ἀπὸ τὸ Πάσχα. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας σαρκοῦται γιὰ νὰ θεοποιηθεῖ κατὰ χάριν ὁ ἀνθρώπος.

Στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου τῶν Χριστουγέννων ὑπάρχουν δύο Κανόνες, ὁ ἓνας ποίημα Κοσμά, ἐπισκόπου Μαΐουμᾶ, καὶ ὁ ἄλλος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἱαμβικὸς Κανόνας, ποίημα Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ οἱ δύο Κανόνες εἶναι τονισμένοι σὲ ἦχο πρῶτο.

Ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς γεννήθηκε γύρω στὸ 680 στὴ Δαμασκὸ τῆς Συρίας. Μαθήτευσε, μαζὶ μὲ τὸν Κοσμᾶ, στὸν Κοσμᾶ Ξένο ἢ Ἰκέτη, καὶ διδάχθηκαν ἀριθμητικὴ, γεωμετρία, μουσικὴ, ἀστρονομία, ῥητορικὴ, διαλεκτικὴ, ἠθικὴ καὶ θεολογία. Εἰσῆλθαν καὶ οἱ δύο, κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ Η΄ αἰῶνα, στὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ ἐπιδόθηκαν στὴ σύνταξη ὕμνων. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ὁ Λέων Γ΄ πλαστογράφησε, γιὰ ἐκδίκηση, ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, μὲ τὴν ὁποία ζητοῦσε ἐπέμβαση γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ χαλίφη. Ὁ χαλίφης, θεώρησε τὸν σύμβουλό του Ἰωάννη Δαμασκηνό, ὡς προδότη καὶ διέταξε νὰ κόψουν τὸ δεξί του χέρι. Ὁ Ἰωάννης, ὅμως, προσευχήθηκε θερμὰ στὴν Παναγία

καὶ ἔλαβε θαυματουργικὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴαση τοῦ κομμένου χεριοῦ του. Ἡ παράδοσι αὐτὴ ἀναγράφεται σὲ εἰκόνα τῆς Παναγίας Τριχερούσας στὴ μονὴ Χιλανδαρίου τοῦ Ἁγίου Ὅρους. Ὁ γέροντας τοῦ Ἰωάννου, θέλοντας νὰ πολεμήσει τὸν ἐγωϊσμό του, τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ συνθέτει ὕμνους. Ὁ Ἰωάννης ὁμως συνέθεσε τὸν ὕμνο «*Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα...*», μὲ ἀποτέλεσμα ὁ γέροντάς του νὰ τοῦ ἐπιβάλλει ὡς ἐπιτίμιο νὰ καθαρῖσει τὴ μονή. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ὁμως ὁ γέροντάς του τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ συγγραφὴ. Ὁ Ἰωάννης χειροτονήθηκε εἰς πρεσβύτερο καὶ συνέχισε τὴ συγγραφὴ μέχρι καὶ τὴν κοίμησίν του. Ὁ θάνατός του μᾶλλον συνέβη λίγο πρὶν τὴ σύγκλησι τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀφοῦ στὰ πρακτικὰ τῆς μνημονεύεται ὡς ἀποθανών¹. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στὶς 4 Δεκεμβρίου.

Ὁ ἕτερος ποιητής, ὁ Κοσμάς, εἶναι γνωστός μὲ διάφορα προσωνύμια: μελωδός, ποιητής, μοναχός, νεώτερος (σὲ σύγκρισιν μὲ τὸν δάσκαλό του Κοσμά Ξένο ἢ Ἰκέτη), ἱεροσολυμίτης καὶ ἀγιοπολίτης. Γεννήθηκε κατὰ πᾶσα πιθανότητα στὴ Δαμασκὸ γύρω στὸ 685. Ἐμεινε ὀρφανὸς καὶ υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκνοῦ,

Σέργιο. Γύρω στὸ 743 χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ. Κοιμήθηκε γύρω στὸ 750. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 14 Ὀκτωβρίου.

Ὁ Κοσμάς μαζί μὲ τὸν Ἀνδρέα Κρήτης καὶ τὸν Ἰωάννη Δαμασκινὸ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους εἰσηγητὲς τοῦ ποιητικοῦ εἴδους τοῦ Κανόνα. Ὁ Κοσμάς συνέθεσε πλῆθος Κανόνων, μεταξὺ αὐτῶν καὶ Κανόνες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸ Λεξικὸ τῆς Σούδας², ἀναφέρεται ὅτι οἱ Κανόνες τοῦ Ἰωάννου Δαμασκνοῦ καὶ τοῦ Κοσμά τοῦ Μελωδοῦ ὑπερέχουν ἀσυγκρίτως ἀπὸ ὅλους ὅσοι γράφθηκαν ἢ πρόκειται ποτὲ νὰ γραφοῦν: «*οἱ κανόνες Ἰωάννου τε καὶ Κοσμά σύγκρισιν οὐκ ἐδέξαντο οὐδὲ δέξαντο ἄν, μέχρις ὁ καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται*»³.

Ὁ Ἰωάννης Δαμασκινὸς συνέθεσε τὸν ἱαμβικὸ Κανόνα τῶν Χριστουγέννων, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν ἑξῆς ἀκροστιχίδα, σὲ στίχους Ἡρωελεγειῶς:

»*Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια
ταῦτα λιγαίνει
»Υἱὰ Θεοῦ μερόπων
εἵνεκα τικτόμενον
»Ἐν χθονί, καὶ λύοντα πολύστονα
πήματα κόσμου.
»Ἄλλ' ἄνα, ῥητῆρας ῥύεο
τῶν δε πόνων*⁴.

1. Παν. Κ. Χρήστου, *Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός*, ΘΗΕ 6 (1965) 1218-1221.

2. Βυζαντινὸ λεξικόν, τὸ ὁποῖο γράφτηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνα, μᾶλλον ἀπὸ ομάδα ἀντιγραφῶν, χωρὶς κριτικὴ καὶ μέθοδο. Περιλαμβάνει μεγάλο ἀριθμὸ λημμάτων, γύρω στὰ 12.000 καὶ 900 βιογραφίες. Τὸ ὕλικὸ τῆς Σούδας σχετίζεται μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ περιέχει ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ τὴ μουσικὴ, καθὼς καὶ γιὰ ἀρχαίους ποιητὲς καὶ μουσικούς. Περὶ αὐτοῦ βλ. Τάκη Καλογεροπούλου, *Τὸ Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς*, *Ἀπὸ τὸν Ὀρφέα ἕως σήμερα*, ἔκδ. Γιαλλέλη, Αθήνα 1998, τ. 5, σ. 450.

3. Βλ. Suidae Lexicon, «Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός», σ. 553.

4. *Μηναῖον Δεκεμβρίου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 506.

Β. Οἱ δύο Κανόνες τῶν Θεοφανίων

Ὁ Κύριος μετὰ τὴ ζωηφόρο Ἀναστασίῃ Του καὶ προτοῦ ἀναληφθεῖ, ἔδωσε ἐντολὴ στοὺς μαθητῆς Του νὰ βαπτίζουσαν τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ

Εἰς τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Τοῦ αὐτοῦ.

Ἦδὸν Α'. ἦχος β'. Πλ.

Β υ υ υ υ υ θου ου ου ου α νι κα α α λυ υ ψη
 πυθ με ε ε ε ε ε νικ α α α α και δι ι α ξη
 η ρα ας οι και ει υς ε ε ε ε ελ και ει εν αυ τω ω
 κα τα κα α λυ υ υ ψη ας α αν τι πα α α α λους
 ο κρ α α ται ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος
 εν πο λε ε μοις Κυ υ ρι ι ι ος ο ο ο ο τι δε ε
 δο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ξη σται

ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸. Καὶ δὲν λέγει «εἰς τὰ ὀνόματα...» ἀλλὰ «εἰς τὸ ὄνομα...», ὑποδηλώνοντας, κατὰ τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἁγιορείτη, ὅτι «τὰ τρία πρόσωπα εἶναι μία Θεότης, ἕνας Θεός, ἕνα ὄνομα, ἕνας ὁ ἐκ τούτων ἁγιασμός, μία ἢ πρὸς ταῦτα πίστις»⁹. Ὑπόδειγμα πρὸς τοῦτο δίνει πάλι ὁ Κύριος, βαπτιζόμενος καὶ Αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Πρόδρομο. Τὴ βάπτισιν τοῦ Κυρίου στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ μᾶς θυμίζει καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανίων.

Ποιητὴς τοῦ πρώτου Κανόνα τῶν Θεοφανίων εἶναι ὁ Κοσμάς, ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ, ἐνῶ τοῦ δευτέρου ἱαμβικοῦ Κανόνα ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός. Ὁ εἰρμὸς τῆς ἀ φῶδης τοῦ πρώτου Κανόνα τῶν Θεοφανίων ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πνυθμένα,
 καὶ διὰ ξηρᾶς οικείους ἔλκει,
 ἐν αὐτῷ κατακαλύψας
 ἀντιπάλους,
 ὁ κραταῖος ἐν πολέμοις Κύριος·
 ὅτι δεδόξασται»¹⁰.

Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, *Εἰρμολόγιον Καταβασίων*, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1903, σελ. 31-32.

ρίπου δύο χρόνια μετὰ τὴ γέννηση. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περιγραφή τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι οἱ μάγοι εἰσῆλθαν «εἰς τὴν οἰκίαν» (Μθ. 2, 11) καὶ εἶδαν τὸ παιδί μετὰ τὴ μητέρα του. Ἐπομένως ἡ προσκύνηση τῶν μάγων δὲν ἔγινε στὸ σπήλαιο ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς ἀλλὰ σὲ οἰκία, πάλι στὴ Βηθλεέμ, ὅμως, περὶ τὰ δύο χρόνια ἀργότερα. Περὶ αὐτοῦ βλ. Ἐπιφάνιου Θεοδωρόπουλου (Αρχιμ.), *Ἄρθρα, μελέται, ἐπιστολαί*, τ. Α', Ἀθήνα, 1986, σσ. 325-328.

8. Βλ. Μθ. 28, 19.

9. Βλ. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Ἐορτοδρόμον, ἥτοι ἐρμηνεία εἰς τοὺς ἀσματικοὺς κανόνας τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κιψέλη, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 127.

10. *Μηναῖον Ἰανουαρίου*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 178.

Ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ «δυνατὸς ἐν πολέμῳ», ὅπως λέγει ὁ Δαβίδ¹¹, ἔτεμε τὰ νερὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, διὰ τῆς ράβδου τοῦ Μωυσέως καὶ κατέστησε ὄρατό τὸν πρὶν ἀόρατο βυθό. Δὲν τὸν ἔκαμε μόνο ὄρατό, ὅμως, ἀλλὰ καὶ ἐξήρανε τὸν πάτο τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τὸν ἔκαμε χέρσο. Ἔτσι ὁ ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ δικὸς Του λαός, διεπέρασε χωρὶς νὰ βραχοῦν καθόλου τὰ πόδια του. Τοὺς Αἰγυπτίους, ὅμως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, τοὺς κατέπνιξε μέσα σὲ ἐκεῖνο τὸν βυθό, ἀφοῦ τὰ νερὰ ἐπανεστράφησαν. Καὶ τελειώνει ὁ μελωδὸς μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ φράση τῆς ἀΨῶδης τοῦ Μωυσέως «ὅτι δεδόξασται».

Ὁ εἰρμὸς τῆς θ΄ ᾠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνα ἀναφέρεται στὴ Θεοτόκο καὶ ἔχει ὡς ἀκολουθίως:

«Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα,
 εὐφημεῖν πρὸς ἀξίαν·
 ἰλιγγιᾶ δὲ νοῦς
 καὶ ὑπερκόσμιος,
 ὑμνεῖν σε Θεοτόκε·
 ὅμως ἀγαθὴ ὑπάρχουσα,
 τὴν πίστιν δέχου·
 καὶ γὰρ τὸν πόθον οἶδας,
 τὸν ἔνθεον ἡμῶν·
 σὺ γὰρ Χριστιανῶν
 εἶ προστάτις,
 σὲ μεγαλύνομεν»¹².

Ἡ θ΄ ᾠδὴ τῶν Κανόνων βασίζεται στὴν ᾠδὴ τῆς Θεοτόκου, ὅπως αὐτὴ παρατίθεται στὸ κατὰ Λουκᾶ Εὐαγγέλιο¹³. Τὸν ὕμνο αὐτὸ τῆς Παναγίας ψάλλουμε στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου καὶ ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον...»¹⁴.

Ὁ ὕμνωδὸς τοῦ Κανόνα, Κοσμιᾶς ὁ μελωδὸς, τονίζει ὅτι βρίσκεται σὲ ἀπορία κάθε ἀγγελικὴ καὶ ἀνθρώπινη γλῶσσα, ἀδυνατῶντας νὰ ἐπαινέσει ἀξίως τὴ Θεοτόκο. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πηγάζει κάθε νόημα καὶ κάθε λόγος, καθὼς καὶ οἱ ὑπερκόσμιοι νόες, δηλαδὴ τὰ Σεραφεῖμ καὶ τὰ Χερουβὶμ, καὶ ὅλος ὁ ἀγγελικὸς κόσμος, ἰλιγγιᾶ στὸ νὰ ἐγκωμιάζει τὴν Παναγία. Παρὰ ταῦτα, ἡ Δέσποινα Θεοτόκος, ὡς ἀγαθὴ καὶ τοῦ ὑπεραγάθου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ μπετέρα, γνωρίζει τὸν ἔνθεο καὶ θερμὸ πόθο, τὸν ὁποῖο τρέφουν οἱ πιστοὶ στὶς ψυχές τους πρὸς αὐτή, καὶ ἔτσι δέχεται τὴν προαίρεση, μὲ τὴν ὁποία τῆς προσφέρονται οἱ ὕμνοι. Ἡ ὑπερμάχος στρατηγὸς εἶναι προστάτις τῶν Χριστιανῶν, γι' αὐτὸ καὶ ἀποτολμοῦμε νὰ τὴ μεγαλύνουμε.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ εἰρμὸς τῆς ν΄ ᾠδῆς τοῦ δευτέρου, ἱαμβικοῦ, Κανόνα τῶν Θεοφανεῶν, ποίημα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ:

11. Βλ. Ψαλμ. κγ', 8: «Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ».

12. Μηναῖον Ἰανουαρίου, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 188.

13. Λκ. 1, 46-55.

14. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 77.

Ε λευ θε ρα α α μεν η κτι ι σις γνω ω ω ρι ι
 ι ζε ε ε ε ται π υι οι οι δε ε φω ω το ος οι πριν ε ε
 σκο ο ο τι σμε ε ε ε νοι οι μ ο νο ο ος στε ε
 να α α ζει ει ει τσ σκο τω ης ο ο ο προ ο στα α α
 α α τ ης νον ε ε ευ λο ο χει ει ει τω συν το ο νας
 το ον αι αι αι τι ι ι ι ον η η η η η περι ι ι ι ν
 τα α λκι αι αι να α α των ε θνων πα α α α αγ
 κλη η ρι ι ι α α α α αν

Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, *Εἰρμολόγιον Καταβασίων*,
 ἐν Κωνσταντινουπόλει 1903, σελ. 39-40.

«Ἐλευθέρᾳ μὲν
 ἢ κτίσις γνωρίζεται·
 Υἱοὶ δὲ φωτὸς,
 οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι.
 Μόνος στενάζει,
 τοῦ σκοτόους ὁ προστάτης.
 Νῦν εὐλογεῖτω
 συντόνως τὸν αἴτιον,
 Ἡ πρὶν τάλαινα
 τῶν Ἐθνῶν παγκληρία»¹⁵.

Ὁ πανηγυρικός αὐτὸς ὕμνος
 ἀναφέρεται στὴν ἐλευθερία,
 ποὺ δόθηκε σὲ μᾶς, οἱ ὅποιοι
 εἴμαστε δούλοι τῆς ἁμαρτίας,
 διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Βαπτίσμα-
 τος καὶ στῆ θεία υἰοθεσία, ποὺ
 μᾶς χαρίστηκε, καθὼς καὶ στὸ
 νοπτὸ φῶς, ποὺ ἐπέλαμψε σὲ
 ἐμᾶς. Σήμερα, λοιπόν, διὰ τοῦ
 ἁγίου Βαπτίσματος, ἡ κτίσις
 γνωρίζεται ἐλευθέρᾳ ἀπὸ τῆ
 δουλεία τοῦ διαβόλου καὶ τῆς
 ἁμαρτίας. Ἐμεῖς δὲ οἱ ἄνθρω-
 ποι, οἱ ὅποιοι εἴμασταν ἐσκοτι-
 σμένοι ἀπὸ τὴν πλάνη τῆς
 ἀσέβειας καὶ τῆς ἁμαρτίας,
 ἀναδεικνυόμεθα υἱοὶ φωτὸς καὶ
 ἡμέρας, δηλαδὴ υἱοὶ Θεοῦ. Ὁ δὲ
 διάβολος, βλέποντας ὅτι οἱ
 ἄνθρωποι ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ
 τὴν τυρανία του καὶ ὅτι υἰοθε-
 τήθηκαν ἀπὸ τὸν οὐράνιο πα-
 τέρα, στενάζει καὶ ὀδύρεται! Γι'
 αὐτὸ τὸν λόγο, λοιπόν, ὅλα τὰ
 ἔθνη ἅς εὐλογοῦν τὸν αἴτιο
 ὄλων αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, δι-
 λαδὴ τὸν δωροδότη Χριστό.

Στὸν εἰρμὸ τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ δεύ-
 τερου ἱαμβικοῦ Κανόνα, ὁ ἱερός
 ὕμνωδὸς στοχάζεται τὰ παράδοξα
 θαύματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν στὴν
 ἀειπάρθενο Μαριάμ. Γιὰ κανένα
 ἄλλο ἄνθρωπο δὲν ἀκούστηκαν τέ-
 τοια θαύματα, οὔτε βέβαια καὶ θὰ
 ἀκουστοῦν. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο, μὲ
 μεγάλο θαυμασμό, ἀναφωνεῖ πρὸς
 τὴ Θεοτόκο:

15. *Μηναῖον Ἰανουαρίου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 186.

«Ὡ τῶν ὑπὲρ νοῦν,
τοῦ τόκου σου θαυμάτων!
Νύμφη πάναγνε,
Μῆτερ εὐλογημένη·
Δι' ἧς τυχόντες
παντελοῦς σωτηρίας,
Ἐπάξιον κροτοῦμεν
ὡς εὐεργέτη,
Δῶρον φέροντες
ὑμνον εὐχαριστίας»¹⁶.

Ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ θαύματα, ποὺ συντελέστηκαν στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρώπινο καὶ ἀγγελικὸ νοῦ εἶναι διότι ἡ Παναγία μόνη φάνηκε σὲ ὅλα νύμφη πάναγνη, τόσο κατὰ τὸ σῶμα, ὅσο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴ. Μόνη ἡ Θεοτόκος Μαριὰμ ἐχρημάτισε μπτέρα ἀσπύρωσ συλλαβοῦσα, ἀκόπως βαστάσασα, ἀνωδίνως καὶ ἀφθόρωσ γεννήσασα τὸν Μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἐπειδὴ ἔχουμε τύχει τῆς τέλειωσ σωτηρίας, ὄχι μόνο τῆσ σωματικῆσ ἀλλὰ καὶ τῆσ ψυχικῆσ, ὄχι μόνο τῆσ προσκαιρησ ἀλλὰ καὶ τῆσ αἰώνιασ, προσφέρουμε στὴν Παναγία, τὴν εὐεργέτιδά μας, αὐτὸ τὸν ὕμνο, ὡσάν ἓνα ἐπάξιο καὶ χρεωστικὸ δῶρο εὐχαριστίας.

16. Ὁπ.π., σ. 188.

«Σήμερον
τῶν ὑδάτων
ἀγιάζεται
ἡ φύσις»

Νίκου Νικολαΐδη

Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ηφωνὴ τῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας δηλοποιεῖ, ὅτι τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, μετὴν τέλεση τοῦ Ἁγιασμοῦ καὶ μετὴν μετάληψη καὶ τὸν ραντισμὸ τοῦ ἁγιασμένου νεροῦ, παράλληλα μετὸν ἄνθρωπο, ἀγιάζεται καὶ ἡ φύσις.

Εἶναι, ὅμως, τοῦτο δυνατὸ; Καὶ τὰ ἄψυχα, τὰ ἄλογα καὶ τὰ πέρα γιὰ πέρα ἄβια πράγματα τῆς κτίσης δέχονται καὶ ἐπιδέχονται τὸν ἁγιασμό; Δηλαδή καὶ οἱ πέτρες καὶ τὸ χῶμα καὶ τὰ δένδρα καὶ ὅ,τι ἡ φύσις περιέχει, ὅλα τοῦτα μποροῦν καὶ ἀγιάζονται; Καί, γιὰ νὰ προχωρήσουμε πιὸ πέρα, ἂν τὰ ὑλικά ὄντα εἶναι ἀποδεκτικά καὶ ἐπιδεκτικά τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, γιὰτὶ αὐτὸ σημαίνει ἀγιάζονται, τότε αὐτὰ

τὰ ὑλικά στοιχεῖα εἶναι καὶ μεταδοτικά τοῦ ἁγιασμοῦ ποὺ ὑφίστανται;

Μετὴν πιὸ πάνω ἀναφορά, ἀντιλαμβάνεται κανένας, ὅτι τίθεται ἓνα μεγάλο ζήτημα, ἐκεῖνο τῆς θεολογίας τῆς ὕλης.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ πολλὴ ἁγιοπνευματικὴ σοφία καὶ σύνεση ἔχουν προσεγγίσει καὶ ἔχουν δώσει ἀπαντήσεις στὸ θέμα τοῦτο. Ἰδιαιτέρως, ὅταν βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μετὴν πρόκληση τοῦ Γνωστικισμοῦ καὶ τοῦ Μανιχαϊσμοῦ¹, ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔπρεπε νὰ ὀριοθετήσουν τὸ κεφάλαιο περὶ τῆς ὕλης καὶ νὰ διερμηνεύσουν τὴν πίστη καὶ τὴν στάση τῆς Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτὸ προστὰ στὴν ἀντί-

1. ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ, Πανάριον 66, PG 42, 29 κ.έ. Πρβλ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Θέματα Πατερικῆς Θεολογίας, Ἐκδ. Γραφικὲς Τέχνες «Μέλισσα», Θεσσαλονίκη 2009, σ. 30 κ.έ.

ληψη τῆς καταδίκης καὶ τῆς ἀπόρριψης τῆς ὕλης, ὅτι εἶναι κακὴ καὶ προῖον ἐνὸς κακοῦ θεοῦ, τοῦ θεοῦ τοῦ δυαλισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία ἀντιτάχθηκε σθεναρά, ὑποστηρίζοντας ὅτι καὶ ἡ ὕλη εἶναι ἀγαθὴ καὶ καλὴ, ἀφοῦ προῆλθε καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐνὸς ἀγαθοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε αὐτὸ μὲ σαφήνεια διδάσκεται ἀπὸ τὶς πρῶτες σελίδες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ τὴ διήγηση τῆς κοσμογονίας². Ἔτσι, ὅ,τι παράγεται ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ Θεό, αὐτὸ εἶναι καὶ καλὸ ἀλλὰ καὶ ἀμιγῆς τοῦ κακοῦ. Τοῦτο δηλοποιεῖ, ὅτι καὶ ἡ κτίση, μὲ ὅ,τι τὴν συναπαρτίζει, εἶναι καλὴ. Ἦταν καὶ ἡ κτίση ἀγαθὴ καὶ ἀγία.

Πῶς, ὅμως, καὶ ὁ ὕλικὸς κόσμος μεταπίπτει στὴν ἐπήρεια τοῦ κακοῦ, γι' αὐτὸ καὶ χρήζει θεραπειᾶς καὶ ἀγιασμοῦ;

Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι πολὺ διασαφητικὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «*Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη ... (καί) οἶδαμεν ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν*»³. Καὶ ἐπεξηγεῖ: «*... ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ*»⁴. Ἐπομένως, κατὰ τὸν

θεόπνευστο τοῦτο λόγο, ἡ κτίση ὑποτάχθηκε στὴ δυναστεία τῆς φθορᾶς, κατάσταση ἡ ὁποία τῆς προκαλεῖ ἀφόρητο πόνο καὶ στεναγμό. Τὸ τραγικὸ τοῦτο γεγονὸς μὲ τὰ ὀδυνηρὰ παρακολουθήματά του συμπυκνώνει ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς σ' ἓνα ὑπέροχο Τροπάριο τοῦ ἱαμβικοῦ Κανόνα τῶν Χριστουγέννων:

«*Λύμην φυγοῦσα,
τοῦ θεοῦσθαι τῇ πλάνῃ,
ἄληκτον ὑμνεῖ,
τὸν κενούμενον Λόγον·
νεανικῶς ἅπασα,
σὺν τρόμῳ κτίσις,
ἄδοξον εὐχος,
δαιματομένη φέρειν·
ῥευστὴ γεγῶσα,
κἂν σοφῶς ἐκαρτέρει*»⁵.

Ἐπειδὴ ἡ πλάνη τοῦ ἀνθρώπου θεοποίησε τὴν κτίση καὶ ἔτσι τὴν κατάντησε ὡς ὕβρη γιὰ τὸν ἀληθινὸ Θεό, γι' αὐτὸ καὶ αὐτὴ δὲν τὸ ἀποδεχόταν καὶ συνεχόταν ἔντονα ἀπὸ τὸ φόβο γιὰ τούτη τὴν ἄτιμη τιμὴ. Ὦντας ὅμως φθαρτὴ, μὲ πολλὴ σοφία καρτεροῦσε τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς ἀπὸ τὴν ἄδοξη δόξα τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα, μὲ τὴν κένωση-ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἐλευθερώνεται καὶ ἀνακαινίζεται καὶ

2. Γέν. 1.1 κ.έ.

3. Ρωμ. 8, 20· 22.

4. Ρωμ. 8, 21.

5. Ἱαμβικὸς Κανὼν, Ὡδὴ η', β' Τροπάριον.

άσταμάτητα, ανανεωμένη πλέον, δοξάζει τον Θεό.

Τὸ πῶς, ὅμως, συνέβηκε ἡ ὕλη νὰ περιπέσει στὴν ἀδοξία, τὴν κακότητα καὶ τὴ φθορά, αὐτὸ ἐξηγεῖται εὐλόγα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι καὶ ἡ ὕλη, ἐφόσον προῆλθε ἀπὸ τὸ μὴ ὄν καὶ εἶναι κτιστή, ἔχει τὴ δυνατότητα τῆς τροπῆς τῆς πρὸς τὸ κακό. Τὸ δυστύχημα, ὅμως, στὴν περίπτωση τῆς ὕλης, ὅτι δηλαδὴ ἀποστερήθηκε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται τὴν ἐπήρεια τῆς φθορᾶς, εἶναι ὅτι ἡ ζημία αὐτὴ δὲν προῆλθε ἀπὸ δική τῆς ὑπαιτιότητα. Ἄλλωστε ἡ ὕλη δὲν ἔχει τὸ προνόμιο τοῦ «ἀδεσπότη», δηλαδὴ τοῦ αὐτεξουσίου, κατὰ τὸν Γρηγόριο Νύσσης⁶, προικισμένο, τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐπομένως, ὑπεύθυνος τῆς πτώσης τῆς καὶ τῆς πρὸς τὸ μὴ ὄν φορᾶς τῆς εἶναι, ὄχι ἄλλος, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει, διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ λόγῳ τοῦ τρόπου ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ποιότητος τῆς κατασκευῆς του, ἀποτελοῦσε τὸ μοναδικὸ δημιουργημὰ ἀπεικόνισης καὶ μαρτυρίας τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, ὡς δημιουργοῦ καὶ συνοχέα τῆς κτίσης⁷. Στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώ-

που, ὡς κατ' εἰκόνα Θεοῦ δημιουργήματος, ἔβλεπε ἢ κτίση τὸν κατασκευαστὴ τῆς Θεοῦ, ἀλλὰ ταυτόχρονα προσέβλεπε καὶ στὴν πρόοδο καὶ κατόρθωση τῆς διὰ τοῦ ἀνθρώπου δόξας τῆς. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς βασιλιάς, ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ στὸ βασιλεῖο του, τὸν κτιστὸ κόσμον, ἀναλαμβάνοντας τὸ προνόμιο καὶ τὴν εὐθύνη νὰ ὁδηγήσει καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ ὅλη τὴν κτίση, κατ' ἀναλογία, στὴ θέωση. Ἐπομένως, ἂν ἡ κτίση ὑποτάγηκε στὴν ἀδοξία καὶ στὴ ματαιότητα τῆς φθορᾶς καὶ ἂν θεοποιήθηκε καὶ ἔτσι ὑποφέρει καὶ στενάζει, γι' αὐτὸ ἄλλος ὑπέχει τῆς εὐθύνης.

Κατὰ τὰ ἄλλα, αὐτὴ ἡ ὕλη, ὄχι μόνο δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται ἢ νὰ περιφρονεῖται ἢ νὰ κακίζεται, γιατί δὲν εἶναι «ἄτιμος», κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνό⁸. Γιατὶ στὸ ἴδιο κατάντημα γιὰ τὴν ὕλη, ὅπως οἱ Μανιχαῖοι, κατέληγαν καὶ οἱ εἰκονοκλάστες, οἱ ὁποῖοι ἐξουθένωναν τὶς εἰκόνες, ἐπειδὴ γι' αὐτοὺς παρίσταναν, κακῶς, εἰδῶλα, ἀλλὰ καὶ γιατί ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ὕλη, δηλαδὴ ξύλο, μπόγια κ.ἄ. Καὶ εἶναι γι' αὐτὸ τὸν λόγο ποὺ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποκαλεῖ, μεταξὺ ἄλλων, τοὺς εἰκονομάχους καὶ Μανιχαί-

6. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου* 16, PG 44, 157.

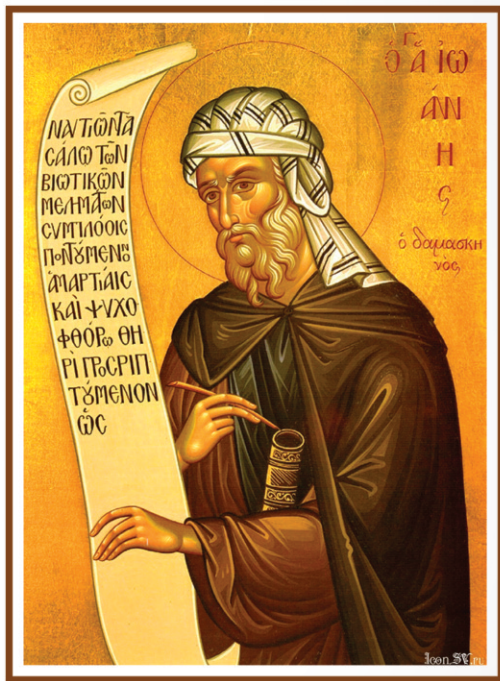
7. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, *Λόγος 1, Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου* 4, PG 30, 13 κ.ἑ.

8. ΙΩ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, *Κατὰ Μανιχαίων*, 14, PG 94, 1517A.

ους⁹.

Ἔτσι στὰ χέρια τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὕλη ἀποκαθίσταται καὶ ἀγιάζεται καὶ δοξάζεται ὀρθόδοξα καὶ ἀποβαίνει τὸ πιὸ εὐχρηστο ἐργαλεῖο, προκειμένου νὰ σωθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸ καὶ μολυσμένο νὰ εἶναι ἕνα ἀντικείμενο, εἴτε ἀπὸ συναρπαγὴ δαιμονικὴ εἴτε ἀπὸ ἐπήρεια τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, καὶ καθαίρεται καὶ ἀποβαίνει μεταδοτικὸ τῆς θείας δωρεᾶς. Αὐτὸ πολὺ παραστατικὰ καὶ θεολογικὰ τὸ ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὡς ἐξῆς, στομῶνοντας τοὺς ὑπεναντίους: «Κακίζεις τὴν ὕλην (ἐνν. τοὺς εἰκονομάχους) καὶ ἄτιμον ἀποκαλεῖς. Τοῦτο καὶ Μανιχαῖοι, ἀλλ' ἡ θεία Γραφὴ καλὴ ταύτην ἀνακηρύττει φησὶ γάρ· “Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν”· Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ Θεοῦ ποίημα τὴν ὕλην καὶ καλὴν ταύτην ὁμολογῶ ... οὐ προσκυνῶ (λατρευτικῶς) τῇ ὕλη, προσκυνῶ δὲ τὸν τῆς ὕλης δημιουργόν, τὸν ὕλην δι' ἐμὲ γενόμενον καὶ ἐν ὕλῃ τὴν κατοικήσιν θέμενον καὶ δι' ὕλης τὴν σωτηρίαν μου ἐργασάμενον. Ὁ γὰρ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ

ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Πᾶσι δὲ δῆλον, ὅτι ἡ σὰρξ ὕλη καὶ κτίσμα ἐστί. Σέβω οὖν τὴν ὕλην καὶ δι' αἰδοῦς ἄγω καὶ προσκυνῶ (τιμητικῶς), δι' ἧς ἡ σωτηρία μου γέγονε, σέβω δὲ οὐχ ὡς Θεόν, ἀλλ' ὡς θείας ἐνεργείας ἔμπλεων»¹⁰.

Εἶναι, λοιπόν, ἡ ὕλη ἀγαθὴ. Ἀσφαλῶς, καὶ περιέπεσε, συνακολουθώντας τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπο. Ἀλλά, ὅπως τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀνορθώνει καὶ ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο, κατ' ἀνάλογο τρόπο καὶ ἡ ὕλη ἐπανάγεται καὶ καθίσταται στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ εὐχρηστο ἐργαλεῖο. Τρανὸ πα-

9. MANSI 13, 280.

10. ἸΩ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἀγίας εἰκόνας 2, 13-14, PG 94, 1297 κ.έ.

ράδειγμα αποτελεί αυτή τούτη ή ενανθρώπηση του Θεού, όπου ο Λόγος, ο δεύτερος της Τριάδος «σάρξ ἐγένετο»¹¹, δηλαδή ή ανθρωπότητά του έχει και τὸ υλικὸ σῶμα. Ἔτσι και διὰ τῆς ὕλης, ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται τὴ σωτηρία μας. Ἀλλὰ και τὸ γεγονός τῆς θείας Εὐχαριστίας πῶς πραγματοποιεῖται; Δὲν εἶναι ὁ ἄρτος και ὁ οἶνος υλικὰ στοιχεῖα; Ἀσφαλῶς, ναί. Οὐτε και παύουν, μετὰ τὸν καθαγιασμό τους και τὴ μεταβολή τους σὲ Σῶμα και Αἷμα Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι υλικὰ στοιχεῖα. Κι ὁμως δι' αὐτῶν τῶν υλικῶν μερῶν οἱ πιστοὶ κοινωνοῦμε τοῦ Σώματος και τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ και γινόμεστε χριστοφόροι και θεοφόροι. Αὐτὴ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας διερμηνεύει, πάλι, ὁ ἱερὸς Δαμασκηνός, ὅταν ὑπογραμμίζει, ὅτι διὰ τῆς ὕλης «ἡ σωτηρία μου γέγονε». Και γιὰ νὰ μὴ ἐπιμηκύνουμε τὸν λόγο, παντοῦ, σ' ὅλες τὶς λειτουργικὲς και σωστικὲς πράξεις τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει ὡς κύριο-ἀγαθὸ ἐργαλεῖο τῆς τῆν ὕλη. Και ἀλοίμονο, ἂν δὲν τὴν εἶχε!

Ἔτσι, ἄς μὴ σπεύδουν κάποιοι νὰ σχολιάσουν κακῶς, ἠθελήμενα ἢ ἀθέλητα, γιὰ τὴν ὑπάρχουσα εἰκὼν ποὺ θαυματουργοῦν ἢ δακρῦζουν, γιὰ τὸ λάδι ἢ τὸ νερὸ τοῦ Ἁγιασμοῦ ἀγιάζουν ἢ θεραπεύουν, γιὰ τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων θαυματουργοῦν, εὐωδιάζουν ἢ μυροβλύζουν ἢ γιὰ τὸ οἶνον, ποὺ βάδισε ὁ Χριστὸς εἶναι ἅγιοι κ.ἄ. Ἐπομένως, και ἡ πράξη τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἁγιασμοῦ δηλαδή τοῦ νεροῦ, ἀνήμερα ἢ τὴν προτεραιὰ τῶν Θεοφανείων ἢ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, και στοὺς ἀνθρώπους και στὴν κτίση χαρίζει τὶς θείες δωρεές. «Σήμερον, λοιπόν, τῶν ὑδάτων ἀγιάζεται ἡ φύσις», ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἔννοια, ὅτι ἡ φύση μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀποκαθίστανται μὲ τὴν οἰκονομία τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ και ἀναλαμβάνουν τὸν θεοπρεπῆ τους ρόλο και προσβλέπουν στὸν ἐσχατολογικὸ τους προορισμό.

11. 1ω. 1, 14

Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας

Γκότσα Μπαρνόβι

Λέκτορας Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Τιφλίδος

Ο Κύριλλος Ἀλεξανδρείας διδάσκει ὅτι μετὰ τὴν πτώση τῶν πρωτοπλάστων «οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις (παρέμεινε) τῶν τῆς ἁμαρτίας βελῶν ἀπείρατος», ἀλλὰ ὅλοι ἀνεξαιρέτως κατεστάθησαν δέσμιοι «τῷ τῆς ἁμαρτίας ζυγῷ»¹. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ δημιουργία του εἶχε λάβει «τὴν τοῦ φρονεῖν δύναμιν»², ὥστε νὰ πορευθεῖ κατὰ Θεόν, ὅμως, ἐξαπατήθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχεκακο ὄφιν καὶ ἐξετράπη «πρὸς φουλότητα»· ἐνῶ ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπο «ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς» καὶ «οὐκ ἐπὶ κακίᾳ», ὁ διάβολος «ταῖς ἀνοσίσις μηχαναῖς» τὸν ἀπεμάκρυνε «τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ θεοφιλοῦς ἀγωγῆς». Μὲ ἄλλα λόγια, ἐξαιτίας «τῶν διαβολικῶν

πολυτρόπων μηχανημάτων», ὁ ἄνθρωπος βγήκε ἀπὸ τὴν πορεία τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ὁμοιώσεως καὶ περιέπεσε στὴν ἐν τῷ κόσμῳ ταπεινότητα καὶ σμικροπρέπεια³. Τοιοιτοτρόπως εἰσηλθε διὰ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ -καθὸ γεννήτορας καὶ ρίζα τῆς ἀνθρωπότητος- ἡ φθορά, ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ θάνατος σὲ ὅλη τὴν ἀνθρώπινη φύση⁴.

Ἡ λανθασμένη, καὶ σαφῶς ἐλεύθερη, ἐπιλογή τοῦ Ἀδάμ «οὐ δίσωσε τὴν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν χάριν»⁵· ὁ Θεός, ὅμως, ἄμεσα, μετὰ τὴν πτώση, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, προνόησε γιὰ τὸ πλάσμα του. Κατ' ἀρχὰς προαναγγέλλει τὴ συντριβὴ τοῦ πονηροῦ ὄφεως⁶, ἐνῶ ἀκολούθως γιὰ νὰ ἐπιτύχει

Σημείωση: Ἡ διαπραγμάτευση τοῦ θέματος θὰ γίνεῖ μὲ βάση τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Κυρίλλου Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὅπως αὐτὸ ἐκδίδεται στὴ σειρά τοῦ J.-P. Migne [PG 73, 9A-1056A· PG 74, 9A-756C]. Πρὸς ἀποφυγὴ ἐπαναλήψεων οἱ παραπομπές θὰ δίνονται μὲ ἀναφορὰ μόνον στὸν ἀντίστοιχο τόμο καὶ στήλη τῆς ἐν λόγῳ σειρᾶς.

1. PG 73, 861CD-864A.

2. Τὴν ὁποία ἔχει «ἐκ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ... καὶ συγκαταβεβλημένην». Βλ. PG 73, 104A.

3. PG 74, 572B-573C.

4. PG 74, 629D-632A: «ἐν Ἀδὰμ ὅλην ἐν ἐνὶ τὴν ἀνθρώπου νενίκηκε (ὁ Σατανᾶς) φύσιν... Οὐκοῦν νενοσήκαμεν διὰ μὲν Ἀδὰμ τοῦ πρώτου τὴν παρακοήν».

5. PG 73, 205D.

6. Ὑπόσχεση, τὴν ὁποία ἡ Παράδοση θεώρησε ὡς τὸ πρωτευαγγέλιον τῆς λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου.

τὴν ἀνάκληση τοῦ ἀνθρώπου κάνει χρήση κάθε εἴδους παιδαγωγικοῦ μέσου – τοῦ νόμου, τῶν προφητῶν, ἀκόμη καὶ ἀπειλῶν⁷. Ἐν τέλει, ὅμως, ἡ ἀνόρθωση τοῦ ἀνθρώπου, «*ἰσχυροτέρου δεῖται φαρμάκου*», γι' αὐτὸ καὶ ἐπιτεχνᾶται ἀπὸ τὸν τῆ ζωῆ δεδωκότα, ἐφόσον μόνο ἔτσι ἦταν «*δυνατὸν... καὶ πρέπον ἅμα*», τονίζει ὁ Νύσσης, νὰ σωθεῖ καὶ νὰ θεωθεῖ ὁ ἄνθρωπος⁸.

Τοιοιουτρόπως, λοιπόν, ὅταν ἔφτασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησε. Ἔγινε, δηλαδή, ὁ κατὰ φύση ὑπάρχων Θεὸς ἄνθρωπος, ὥστε νὰ «*κατακρίνη μὲν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί*» καὶ διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ μᾶς ἀναδείξει υἱοὺς Θεοῦ, ὀδηγώντας μας ἔτσι «*πρὸς τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀξίωμα*»⁹.

Δὲν ὑπῆρχε, δισχυρίζεται ὁ Κύριλλος, ἄλλος τρόπος ἀποφυγῆς τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, παρὰ μόνο ἡ ἔνωση τοῦ μονογενοῦς Λόγου μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση, ὥστε «*πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνακομίση ζωὴν, καὶ μέτοχον*

ἀποδείξει δι' ἑαυτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς»¹⁰. Ἐπεξηγώντας τὴ θέση του αὐτὴ ὁ Κύριλλος, λέει ὅτι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ εἶχε ὡς σκοπὸ τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κατακεκριμένου

διὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς, ἀπὸ τῆ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Ὁ Λόγος, ζωὴ κατὰ φύση ὑπάρχων, νίκησε κατὰ κράτος τὸν θάνατο καὶ κατέλυσε τὴ δύναμη τῆς «*ἐπεισάκτου φθορᾶς*»· γέγονε ἄνθρωπος διὰ νὰ νεκρώσει τὰ σαρκικὰ πάθη, νὰ καταργήσει τὸν νόμο τῆς ἁμαρτίας, νὰ ἀγιάσει τὴ φύση μας καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσει ἀπλανῶς «*εἰς ἀκρότητα παντὸς ἀγαθοῦ*». Ἡ αὐ-

τονόητη κατάληξη ὅλων αὐτῶν εἶναι ὅτι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος ἀνεβίβασε τὴν ἀνθρώπινη φύση στοὺς οὐρανοὺς, ἀναδεικνύοντάς τιν ὁμοδίαιτο καὶ συγχορευτὴ τῶν ἀγγέλων καὶ δίδοντάς τιν ὅτι ἀπώλεσε διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ¹¹.

Στὸν ἐνανθρωπήσαντα θεωρεῖται πλέον «*ὁμοῦ*» ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ ἀσθενής, τὸ φθαρτὸ καὶ ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς. Ἐν Χριστῷ «*ἐλευθεροῦται τὸ δοῦλον*»,

Βλ. Γεν. 3, 15: «*καὶ ἔθραυαν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν*».

7. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος* 38, 13, PG 36, 325A.

8. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Λόγος Κατηχητικὸς ὁ Μέγας* 8, PG 45, 40C.

9. PG 74, 273D· PG 74, 280AB. Ἡ θέση αὐτὴ τοῦ Κυρίλλου ἀποτελεῖ κοινὸ τόπο στὴν πατερικὴ παράδοση· ὁ Θεὸς Λόγος ἐνανθρώπησε, ὥστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι νὰ θεοποιηθῶμε. Βλ. ἐνδεικτικὰ, Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀδελφίον ἐπίσκοπον καὶ ὁμολογητὴν, κατὰ Ἀρειανῶν* 4, PG 26, 1077AB· ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Λόγος Κατηχητικὸς ὁ Μέγας* 25, PG 45, 65D-68A· ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος* 38, 13, PG 36, 325BD.

10. PG 74, 280AB.

11. PG 74, 432AC. Πρβλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Εἰς τὴν ἐπιγραφήν τῶν Ψαλμῶν* 8, PG 44, 521A· *Πρὸς τὰ Ἀπολυναρίου ἀντιρρητικὸς* 32· 51, PG 45, 1196A· 1245B· ΜΟΥΤΣΟΥΛΑ Η., *Ἡ Σάρκωσις τοῦ Λόγου καὶ ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν διδασκαλίαν Γρηγορίου τοῦ Νύσσης* (δ.δ.), Ἀθήναι 1965, σσ. 97-99.

λόγω τῆς μυστικῆς ἐνότητας ποῦ ἐπῆλθε μὲ τὴν ἐνανθρώπηση. Τὸ ὅτι «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ κατὰ φύσιν Υἱὸς καὶ Θεὸς» σημαίνει ὅτι μᾶς χάρισε τὸν ἑαυτό του πλουτίζοντάς μας μὲ τὸ «ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἐξάαιρετον ἀγαθόν» καὶ ἀναδεικνύοντάς μας θεοὺς καὶ τέκνα Θεοῦ¹². «Καταβέβηκε δι' ἡμᾶς» ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν «παρὰ τοῦ διαβόλου φθορὰν καθελών τε καὶ χειρωσάμενος»¹³, μᾶς ἔκανε μετόχους τῆς αἰώνιου ζωῆς καὶ μᾶς ἀνήγαγε «εἰς τὴν βασιλίδα τιμῆν». Ὁ ἴδιος ἐχρημάτισε καὶ ὁδὸς καὶ θύρα καὶ ἀπαρχὴ τῆς «ἀναμορφώσεως εἰς Θεόν» ἀνασώζοντας ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα «τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ»¹⁴, μεταδίδοντας τὸ θεῖο καὶ οὐράνιο φῶς «τοῖς ἐν σκότει»¹⁵.

Ὁ Κύριλλος ἰσχυρίζεται μετ' ἐμφάσεως ὅτι «πάντες ἡμεν ἐν Χριστῷ, καὶ τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς αὐτὸν ἀναβιοῖ πρόσωπον», πράγμα ποῦ χαρακτηρίζει ὡς «βαθὺ μυστήριον» καὶ τὸ ὁποῖο ἀφορᾶ στὸ γεγονός ὅτι ὁ ἔσχατος Ἀδάμ, δηλαδὴ ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος, ἔφερε ὅλη τὴν ἀνθρώπινη φύση, αὐτὴ ποῦ φέρουν ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ἀνθρωπότητα ἔλαβε «εὐθυμίαν καὶ δόξαν» σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν πρῶτο Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος εἰσήγαγε στὴ φύση μας

τὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο¹⁶. Ἡ ἀναμαρτησία τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, καθὼς καὶ ἡ ὑπακοή του, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ «διαφύγουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀράν, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀργήση κακά»¹⁷, ὥστε πλέον τὸ ἀνθρώπινο γένος «ἀνασκευαζόμενον πρὸς καινότητα ζωῆς», νὰ ἐπανέλθει εἰς τὴν ἀφθαρσίαν¹⁸.

Πράγματι, ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔνωση τῆς ἀνθρώπινης φύσης μὲ τὸν Θεὸ Λόγο. Αὐτὴ ἡ ὑπερφυῆς ἔνωση εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ γιὰ τὴν ἀναμόρφωση καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου: «ὁ γὰρ μὴ προσείληπται», παρατηρεῖ, «οὐδὲ σέσωσται»¹⁹. Παρὰ τὸ ὅτι, βέβαια, λαμβάνουμε «τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως κάλλος» καὶ «διὰ Χριστόν» προσεγγίζουμε «τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀξίωμα», δὲν γινόμαστε «κατ' ἐκείνον ἀπαραλλάκτως» καὶ ἐμεῖς υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρός ὑπάρχων κατὰ φύση Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε παρὰ θετοὶ υἱοὶ «ἐκ φιλανθρωπίας, ὡς ἐν χάριτος μοίρα λαμβάνοντες»²⁰.

Στὴ σκέψη τοῦ Κυρίλλου ἡ ἐνανθρώπηση καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα εὐεργετήματα βρῖσκονται σὲ ἄμεση συνάφεια μὲ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Φρονεῖ καὶ διδάσκει ὅτι διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετέχουμε στὴν ἀλή-

12. PG 73, 160CD· 161CD-164A.

13. PG 73, 345D.

14. PG 73, 192BC· 284D-285A.

15. PG 73, 740C.

16. PG 73, 161C.

17. PG 73, 205D.

18. PG 73, 756AC. Πρβλ. ΚΑΡΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩ., «Εἰκών» Θεοῦ καὶ «Κατ' εἰκόνα» Θεοῦ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ. Αἱ Χριστολογικαὶ βάσεις τῆς Παυλείου Ἀνθρωπολογίας (δ.δ.), Θεσσαλονίκη 1964, σ. 89.

19. PG 74, 89D. Παρόμοια θέση ἔχει ἤδη διατυπώσει καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (Επιστολὴ 101 πρὸς Κληδόνιον πρεσβύτερον κατὰ Ἀπολλιναρίου 1, PG 37, 181C-184A) μὲ τὴν περιώνυμη φράση του: «τὸ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον· ὁ δὲ ἠνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται». Βλ. ἐπίσης, ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΚΥΡΟΥ, Ἐρηνιστής, διάλογος Β', PG 83, 177C· ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐκδοσις... III, 6, KOTTER, τ. 2, σ. 121, 31- 37 [=PG 94, 1005AB]· Ἐκδοσις...III, 18, KOTTER, τ. 2, σσ. 157-158, 11-24 [=PG 94, 1072C].

20. PG 73, 153BC.

θεια τοῦ Υἱοῦ, ἐνῶ καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀρχετύπου εἰκόνας δι' αὐτοῦ (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) «ἡμῖν ἐνεσημάνθη»²¹ καὶ τοιουτοτρόπως γεννιόμαστε ξανά «εἰς καινότητα ζωῆς», καὶ πλαττόμεθα ἐκ νέου «εἰς τὴν θείαν υἰοθεσίαν»²². Ἐπομένως, εἶναι πρόδηλο ὅτι ἡ ἐπανάκληση τοῦ διολισθήσαντος στὴν ἁμαρτία ἀνθρώπινου γένους, ἡ ἀναγέννησή του καὶ ἡ εἰς υἰοὺς Θεοῦ κατάταξη ἔγιναν «ἐν Πνεύματι». Λέει ὁ Κύριλλος ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ διαφορετικὰ «ἢ πρὸς Θεὸν ἐπανάληψις ἡμῶν», παρὰ μόνο διὰ τῆς «ἐν Πνεύματι κοινωνίας καὶ ἀγιασμοῦ», ἀφοῦ τὸ «συνεῖρον ἡμᾶς καὶ οἰοῖνε συνενοῦν τῷ Θεῷ» εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποῖου «πεπλουτήκαμεν» καὶ «ὅλως ἦμεν υἱοὶ Θεοῦ»²³.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ ὁ οὐρανὸς ἦταν παντελῶς ἄβατος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀποτελώντας τὸ «καθαρὸν καὶ πανάγιον τῶν ἀγγέλων χωρίον»· ἔκτοτε, ὅμως, «τὸ πάλαι δύσβατον» ἐξομαλύνθηκε, ὁ δὲ σαρκωθεὶς Λόγος ἀποτελεῖ τὴν ὁδὸν γιὰ τὴν ἄνω πόλη, τουτέστιν «τὴν λαμπρὰν τῶν ἁγίων καλλίπολιν καὶ τὴν ἐλευθέραν Ἰερουσαλήμ»²⁴.

Διευκρινίζει, πάντως, ὁ Κύριλλος ὅτι ἡ ὁδὸς πρὸς τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι βατὴ μόνο γιὰ ὅσους ἔχουν —διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ἀγάπης— κεκαθαυμένη τὴ συνείδησή τους. Ἔτσι,

ἂν καὶ ὁ Χριστὸς κατέστησε βατὴ τὴν ὁδὸν πρὸς τὶς ἄνω μονές, αὐτὲς δὲν εἶναι διαθέσιμες γιὰ ὅσους τελοῦν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας καὶ «τοῦ πλημμελεῖν»²⁵. Ἀναφέρει δὲ τρεῖς προϋποθέσεις, ὥστε «ταῖς ἄνω καὶ θείαις προσβαλοῦμεν αὐλαῖς, καὶ εἰς τὴν τῶν πρωτοτόκων Ἐκκλησίαν ἀναβησόμεθα»· τὴ διὰ πράξεως ἀρετῆ, τὴν ὀρθὴ πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν «ἐν ζωῇ», ἡ πραγματοποίηση τῶν ὁποίων βρῖσκεται σὲ ἄμεση σχέση μὲ τὸν Χριστό, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὁδός, δηλαδή ὁ ἀληθινὸς τῆς πίστεως ὅρος: «Αὐτὸς τοιγαροῦν ἡ ἀλήθειά ἐστίν, αὐτὸς ἐστίν ἡ ζωὴ», καθὼς καὶ τὸ ἀλάνθαστο μέτρο γιὰ τὴν περὶ Θεοῦ ἀντίληψη²⁶.

Ἀναλόγως δὲ μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ καθενὸς καὶ μὲ δεδομένο ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς μονές «ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς οἰκίᾳ», καὶ ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι «πολυχώρητος», ὁ Κύριλλος κάνει λόγο γιὰ τὸ διάφορο τῆς τιμῆς σὲ σχέση μὲ αὐτὲς (τὶς μονές), θέλοντας νὰ τονίσει ὅτι γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο ἀναλόγως «τοῖς αὐτοῦ... κατορθώμασι» ἀντιστοιχεῖ ξεχωριστὸς τόπος καὶ διαφορετικὴ δόξα²⁷.

Ἡ ἄνοδος στὶς οὐράνιες μονές καὶ ἡ ἐκεῖ κατάταξη προϋποθέτει σύντονες προσπάθειες ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων, πρᾶγμα ποῦ ἀναδεικνύει καὶ τὸν ρόλο τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας ὡς τοῦ

21. PG 73, 153B-156D.

22. PG 73, 244C. Πρβλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Κατὰ Εὐνομίου, λόγος IB'*, PG 45, 900C.

23. PG 74, 20B' 273D' 280C' 544D-545A.

24. PG 74, 184A' PG 74, 185C.

25. PG 74, 117B: «εἰ μὴ τις ἀπονύβηται διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πλημμελεῖν μολυσμόν, ἀμέτοχος ἔσται τῆς παρ' αὐτοῦ ζωῆς, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀγευστος ἀπομενεῖ. Οὐ γὰρ τοῖς ἀκαθάρτοις εἰς τὰς ἄνω μονὰς εἰσιέναι θέμις, ἀλλὰ τοῖς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης καθαρὸν ἔχουσι τὸ συνειδός».

26. PG 74, 189BC.

27. PG 74, 181D.

οὐσιαστικοῦ στοιχείου τῆς κατ' εἰκόνα δημιουργίας²⁸. Ἔτσι, ἡ ἐλευθερία ἐμφαίνεται στὸ ἐκούσιο τῆς ἐπιλογῆς τῆς ἀρετῆς²⁹. Ἡ στροφή εἴτε πρὸς τὸ ἀγαθὸ εἴτε πρὸς τὸ κακὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πῶς ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιοῦν τὰ ἡνία τῶν ἰδίων θελημάτων³⁰.

Ἄρα, ἂν καὶ οἱ εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ ἀφοροῦν ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐντούτοις ὁ κάθε ἕνας εἶναι ἐλεύθερος εἴτε νὰ τις ἀποδεχθεῖ εἴτε καὶ νὰ τις ἀπορρίψει. Βέβαια, ἡ εἴσοδος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν προϋποθέτει ἐξάπαντος καὶ τὴ συνδρομὴ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ· ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς ὁμιλεῖ γιὰ τὴ συμπόρευση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ στὸ ἔργο τῆς ἀπολύτρωσης καὶ θέωσης τοῦ ἀνθρώπου³¹, ἐνῶ ὁ Κύριλλος παρατηρεῖ ὅτι ἡ νήψη ἀποτελεῖ μὲν ἀσφάλεια τῆς διανοίας μας πρὸς ἀγαθοεργία καὶ ἐπιτέλεση τῆς ἀρετῆς, ἀλλά, «οὐκ ἀρκέσει τοῦτο», διότι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας, ὥστε νὰ πορευθεῖ τὴν ὁδὸ τῆς δικαιοσύνης, νὰ μπορέσει νὰ ἀγωνιστεῖ κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ ἐν τέλει νὰ ἐπιτύχει τὴ σωτηρία τῆς³².

Ἐπὶ τῆ βάσει τῶν πιὸ πάνω προϋποθέσεων ὁ Κύριλλος ἀναφέρεται

στὸν προσωπικὸ ἀγῶνα τοῦ κάθε πιστοῦ καὶ τὴν κατάληξή του, τῆ συνεργεία τοῦ Χριστοῦ. Λέει λοιπὸν ὅτι ἀπαιτεῖται ἀνδρεία γιὰ νὰ ἀκολουθήσει κανεὶς τὸν Χριστὸ καὶ βέβαια νὰ λάβει «τὰ τῆς νίκης βραβεῖα». Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται «διὰ ἀτιμίας καὶ πόνων», ὡς τρόπος ἀρετῆς ποὺ ὑποδείχθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν μίμησή του. Ὑποστηρίζει δὲ ὅτι τὸ ἀκολουθεῖν τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ ἀντιστοιχεῖ καὶ ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ ἀνθρώπους ταπεινοὺς καὶ πράους. Τὸ «διαπλάττεσθαι» κατὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ τύπο ἀφορᾶ τοὺς «φέροντας ὕβρεις», καὶ τοὺς ἐπιλέξαντες «μὴ φιλοκόμπως διαζῆν» καὶ ποὺ βέβαια δὲν ἐπιτελοῦν ἔργα ἀρετῆς εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπαινεθοῦν καὶ νὰ δοξασθοῦν ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους ἀνθρώπους³³.

Ἐπομένως, ὁ προσωπικὸς ἀγῶνας καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πίστη του στὸν Χριστὸ, μαζὶ μὲ τὴν «ἄνωθεν ἐπικουρίαν», ἔχουν ὡς εὐκλεῆ καρπὸ «τὸ ἀτελευτήτως ἐν μακαριότητι ζῆν... καὶ ὀλοκλήρῳ ἀφθαρσίᾳ»³⁴. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ ὑπερφυῆς νόημα τοῦ γεγονότος ὅτι «ὁ φύλαξ τῶν αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) ῥημάτων... θάνατον οὐ μὴ ἴδῃ εἰς τὸν αἰῶνα»³⁵.

28. PG 74, 277D.

29. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου* 16, PG 44, 184BC: «Ἀδέσποτον γὰρ τι χρῆμα ἢ ἀρετὴ καὶ ἐκούσιον, τὸ δὲ κατηναγκασμένον καὶ βεβιασμένον ἀρετὴ εἶναι οὐ δύναται».

30. PG 74, 277D.

31. ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, *Πρὸς Μαρίνον*, PG 91, 57A.

32. PG 74, 524AC.

33. PG 74, 88BC· PG 73, 473B.

34. PG 74, 48BC-49B. Πρβλ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., *Οἱ περὶ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἀντιλήψεις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ*, Ἀθήναι 1975, σ. 30.

35. PG 73, 916CD-917AB.

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

*Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.*

Ενηθισμένη πρακτική τῆς μετοχικῆς ἑταιρείας “Σκοπιά” ἀποτελεῖ τὸ φαινόμενο νὰ προσπαθεῖ νὰ στιγματίσει, νὰ ἐνοχοποιήσει καὶ νὰ ἐκθεμελιώσει κάθε τὶ τὸ χριστιανικὸ ὡς δῆθεν ἀντίθετο στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὸ δέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ πρακτικὴ δὲν ἐξαίρεσε οὔτε τὶς χριστιανικὲς ἐορτές, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπιφανῆ θέση κατέχουν τὰ Χριστούγεννα¹. Τί ἰσχυρίζεται ὅμως ἡ ἑταιρεία “Σκοπιά” σχετικὰ μὲ τὰ Χριστούγεννα;

1) Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ ἀρχαῖος εἰδωλολατρικὸς κόσμος καὶ κυρίως οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Μίθρα γιόρταζαν στὶς 25 Δεκεμβρίου τὴ γέννηση τοῦ ἀνίκητου Ἥλιου. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦταν γνωστὴ ὡς *dies natalis*

*Solis Invicti*². Λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἡμερομηνίας ἐορτασμοῦ τῶν Χριστουγέννων οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ Χριστούγεννα ἔχουν εἰδωλολατρικὴ προέλευση³. Ἐξισώνουν δηλαδὴ τὴν ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων μὲ τὴν προϋπάρχουσα εἰδωλολατρικὴ ἐορτὴ⁴. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ κατανηθεῖ ὁ ἰσχυρισμὸς τους, ὅτι: «*Αἰῶνες ἔπειτα ἀπὸ τότε πού ἦταν στὴ γῆ ὁ Ἰησοῦς, ἀποστάτες χριστιανοὶ υἰοδέτησαν αὐτὴ τὴν ἡμερομηνία γιὰ νὰ γιορτάζουν τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ*»⁵.

Παρατηροῦμε ἐν προκειμένῳ, ὅτι ἐκ μέρους τῆς “Σκοπιά” γίνεται μιὰ σκόπιμη καὶ ἀνιστόρητη διαστρέβλωση τῶν γεγονότων. Παραβλέπουν ὅτι ἡ ἐορτὴ τῶν Χρι-

1. Πρβλ. G. Pape, *Zeugen Jehovas*, στὸ LSSW, 20017, στ. 1183.

2. Βλ. Susan. K. Roll, *Weihnachten*, στὸ L.Th.K3, 10 (2001), στ. 1017.

3. Βλ. *Πὼς νὰ συζητᾶτε λογικὰ ἀπὸ τὶς Γραφές*, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1987, σσ. 132-133. *Εὑπνα*, 22-12-1992, σσ. 8-9. *Σκοπιά* 15-4-1995, σ. 30.

4. Βλ. M. Utsch, *Jehovas Zeugen*, στὸ *Quellentexte zur neuen Religiosität*, EZW- Texte 215, Berlin 2011, σ. 21.

5. Βλ. *Γνώση πού ὁδηγεῖ στὴν Αἰώνια Ζωή*, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1995, σ. 126.

στουγέννων σχετίζεται με τό «μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον», κεφάλαιο τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α΄ Τιμ. 3, 16). Ἡ Ἐκκλησία ὀρίζοντας τὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων στὶς 25 Δεκεμβρίου δὲν υἱοθέτησε παγανιστικὰ στοιχεῖα. Ἀντικατέστησε μιὰ ἀκόμα ἔκφραση τῆς δαιμονικῆς λατρείας τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου μετὰ τὸ γεγονός τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἄριστα ἐπισημαίνει τὴ διαφορὰ ὁ ἅγιος Πρόκλος Κων/λεως, ὅταν λέγει ὅτι ὑπάρχουν ἑορτὲς πού «Αἱ μὲν γὰρ παρὰ Θεοῦ ἐνομοθετήθησαν, αἱ δὲ παρὰ διαβόλου εἰσέφηρησαν. Διόπερ καὶ αἱ μὲν, ψυχῶν ἀπειλοῦσι ζημίαν (...) αἱ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐμπορεύονται τὴν σωτηρίαν»⁶. Ἀντικατέστησε, δηλαδή, τὴ λατρεία τοῦ κτίσματος μετὰ

τὴ λατρεία τοῦ Κτίστη, τοῦ «ἡλίου τῆς δικαιοσύνης», ὅπως ἀναφέρει ὁ προφῆτης Μαλαχίας (3, 20).

Πότε ὅμως διαπίστωσε ἡ μετοχικὴ ἑταιρεία “Σκοπιά” ὅτι τὰ Χριστούγεννα ἔχουν, δῆθεν, εἰδωλολατρικὴ προέλευση καὶ ἀπαγόρευσε στοὺς ὁπαδοὺς της νὰ τὰ ἑορτάζουν; Τὸ 1928. Μέχρι τότε τὰ γιόρταζαν⁷. Χαρακτηριστικὰ ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι ὅτι: «*Πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ Σπουδαστὲς τῆς Γραφῆς σὲ ὅλο τὸν κόσμον γιόρταζαν τὰ Χριστούγεννα, καὶ ὁ ἑορτασμός τους στὰ κεντρικὰ γραφεῖα τοῦ Μπρούκλιν ἀποτελοῦσε πολὺ χαρωπὴ περίσταση*»⁸. Καὶ στὸ θέμα τῶν Χριστουγέννων παρατηροῦμε τὴ συνήθη πρακτικὴ τῆς ἑταιρείας “Σκοπιά” νὰ ἀλλάξει κατὰ καιροὺς τὶς διδασκαλίες της.

6. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, *Εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, PG 65, 705 A.

7. Βλ. **Κ. Hutten**, *Seher-Grübler-Enthusiasten*, 1966¹⁰, σ. 83. Πρωτ. **Α. Ἀλεβιζοπούλου**, “*Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά*” καὶ Ὀρθοδοξία, τόμος Γ’, Αθήνα 1995, σσ. 96-99.

8. Βλ. *Σκοπιά* 15-5-1995, σ. 19.

II) Ποιὸς γεννήθηκε στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου; Κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος κατὰ τὴν ἐν χρόνῳ γέννησή Του (Ἰωάν. 1, 1, 20, 28. Ρωμ. 9, 5. Φιλιπ. 2, 5-6. Α΄ Τιμ. 3, 16. Α΄ Ἰωάν. 5, 20). Ἀντιθέτως, κατὰ τὶς κακοδοξίες τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά γεννήθηκε «ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος ποὺ ἔζησε ποτέ»⁹. Καὶ τοῦτο, γιατί εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Χιλιαστὲς ἀρνοῦνται καὶ τὴ Θεότητα τοῦ Κυρίου.

III) Ἡ γέννηση τοῦ Θεανδρῶπου εἶναι τὸ μοναδικὸ γεγονός τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ ὀρόσημο - τομὴ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, γιατί, ὅπως πολὺ χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, μὲ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου «ἐπιτελεῖται τὸ πάντων καινῶν καινότατο, τὸ μόνο καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον»¹⁰. Μὲ κριτήριο αὐτὸ τὸ γεγονός οἱ χριστιανοὶ παγκοσμίως ὁμιλοῦν γιὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ [π.Χ.] καὶ τὴν μετὰ Χριστόν [μ.Χ.] ἐποχὴ. Ἀντιθέτως, οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἀντικατέστησαν

στὰ ἔντυπά τους καὶ αὐτὸ τὸ παγκόσμιο σύστημα χριστιανικῆς χρονολόγησης μὲ τὸν δικῆς τους ἐμπνεύσεως προσδιορισμὸ Π.Κ.Χ. (= Πρὸ κοινῆς χρονολογίας).

IV) Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τὸ ἄστρο ποὺ καθοδήγησε τοὺς Μάγους ἀπὸ τὴν Ἀνατολή γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Χριστὸ σχετιζόταν μὲ τὸ γεγονός τῆς γεννήσεώς Του, καὶ ὅτι ἦταν ἕκτακτο φαινόμενο ὑπηρετικὸ τοῦ θείου σχεδίου (Ματθ. 2, 2 9-10). Ἀντιθέτως, οἱ Χιλιαστὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Σατανᾶς ἔκανε νὰ ἐμφανιστεῖ αὐτὸ τὸ ἄστρο, καὶ ὅτι τὸ χρησιμοποίησε γιὰ δικό του σκοπὸ (!!!)¹¹.

V) Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ γέννηση τοῦ Θεανδρῶπου ἔγινε ἀφορμὴ ἀνεκκλήτητος χαρᾶς, καὶ δοξολογίας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους (Λουκ. 2, 13-14), καθὼς ἔβλεπαν «ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου» (Ρωμ. 14, 24). Ἀντιθέτως, οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἐορτὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἀνήκει στίς «μορφὲς λατρείας ποὺ δὲν εἶναι ἀποδεκτὲς στὸν Ἰεχωβά»¹².

9. Βλ. Ὁ Μεγαλύτερος ἄνθρωπος ποὺ ἔζησε ποτέ, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1991, σ. 4.

10. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, 3, 1, PG 94, 984 B.

11. Βλ. Ὁ Μεγαλύτερος ἄνθρωπος ποὺ ἔζησε ποτέ, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1991, σ. 24.

12. Βλ. Γνώση ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Αἰώνια Ζωή, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1995, σ. 45.

Ἐξ ὧσων ἀναφέραμε, νομίζουμε ὅτι γιὰ κάθε Ὀρθόδοξο χριστιανό γίνεται εὐκόλα ἀντιληπτό ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά γιὰ τὰ Χριστούγεννα εἶναι ἓνα κρᾶμα πλάνης, ἀνιστόρητων ἀναφορῶν καὶ λογικῶν σφαλμάτων.

Καὶ ὅμως, αὐτὸ τὸ κρᾶμα, ἡ μετοχικὴ ἔταιρεία “Σκοπιὰ” τὸ χαρακτηριστρίζει ὡς «**πνευματικὴ τροφή**», τὴν ὁποία ὁ Ἰεχωβά προμη-

θεύει στοὺς λάτρεις του, πάντα μόνο μέσῳ τῆς ὑποτιθέμενης ὁρατῆς ὀργάνωσής του, πὸν αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς «**πνευματικὸς παράδεισος**»¹³. Νά, λοιπόν, πὸν ἐπιβεβαιώνεται γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ ὁ ἀψευδῆς λόγος τοῦ Θεανθρώπου ὅτι: «εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;» (Ματθ. 6, 23).

13. Βλ. Σκοπιὰ 1-3-2001, σ. 11. Πρβλ. Ἐνωμένοι στὴ λατρεία τοῦ Μόνου Ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1983, σ. 120.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὸ οὐσιαστικὸ εἰκόνα προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα εἶκω, ποὺ σημαίνει εἶμαι ὁμοιος, ὁμοιάζω¹. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐπεξηγεῖ καὶ λέει: «αὕτη γὰρ εἰκόνος φύσις, μίμημα εἶναι τοῦ ἀρχετύπου»². Δηλαδή ἡ οὐσία τῆς λέξεως εἰκόνα ἀφορᾷ στὸ μίμημα, τὴν ὁμοίωση μὲ τὸ Πρωτότυπο, τὸ Ἀρχέτυπο.

Οἱ ἱερῆς εἰκόνες ἀποτελοῦν, κατὰ τὴν παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τρόπο διδασκαλίας τῆς «ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως» καὶ μάλιστα τρόπο ἄριστο, σύντομο καὶ κατανοητὸ ἀπὸ ὅλους, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό³. Τὰ μηνύματα τῶν ἱερῶν εἰκόνων εὐχερῶς εἰσέρχονται στὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ ὑπερπηδῶντας τὶς γλωσσικὲς διαφορῆς καὶ δυσχέρειες, τὸ βιοτικὸ καὶ μορφωτικὸ ἐπίπεδο. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο ἡ εἰκόνα χαριτώνει αὐτοὺς ποὺ τὴν προσεγγίζουν μὲ πίστη καὶ τοὺς ὀδηγεῖ στὴ Θεογνωσία. Μᾶς ἀποκαλύπτει ἐκείνη τὴν πραγματικότητα ποὺ εἶναι ἀπρόσιτη στοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς, τὸ ἄρρητο κάλλος «(τοῦ ὠραίου) κάλλει, παρὰ πάντας βροτούς»⁴. Μέσω τῆς εἰκόνας κοινωνοῦμε «ἐν μυστηρίῳ», μὲ τὸ εἰκο-

νιζόμενο πρόσωπο, ὅπως προσφυῶς μᾶς διδάσκει ὁ Μέγας Βασίλειος, «ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»⁵.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς μέχρι τὸν 4^ο αἰῶνα οἱ ἑορτῆς τῆς Γεννήσεως καὶ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐτελοῦντο τὴν ἴδια ἡμέρα. Ἡ ἐνότητά τους γίνεται φανερὴ ἀκόμη καὶ σήμερα ἀπὸ τὸ παρόμοιο τυπικὸ τῶν ἀκολουθιῶν τους καὶ τὴν, τρόπον τινά, ἀλληλοσυμπληρωσὴ τους. Τὶς δύο ἑορτῆς διακρίνει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ παρατηρεῖ πὼς ἐνῶ στὴ Γέννηση ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦλθε στὸν κόσμον μὲ κρυφὸ, μυστικὸ, ταπεινὸ τρόπο καὶ δὲν ἔγινε «πᾶσιν κατάδηλος», στὴ Βάπτισή του ὅλα ἐπιτελέστηκαν μὲ φανερὸ τρόπο· γι' αὐτὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «Θεοφάνεια» τὴν ἑορτὴ τῆς Βαπτίσεως καὶ ὄχι αὐτὴ τῆς Γεννήσεως⁶.

1. Βλ. Liddell & Scott, *Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*, τ. Β', σσ. 30' 193.

2. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος 30*, PG 36, 129B.

3. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως*, 4, 16, PG 94, 1172AB.

4. Βλ. *Ἐγκώμια Μ. Παρασκευῆς, Στάση Α'*, Τριῶδιον, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 955.

5. Μ. Βασιλείου, *Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, 18, PG 32, 149C.

6. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου*, 2, PG 49, 365-366.

Τὸ γεγονός τῆς Βαπτίσεως ἐνέχει τεράστια θεολογική σημασία, ἡ ὁποία ἀποτυπώνεται μὲ τρόπο λιτὸ καὶ κατανοητὸ στὴν εἰκόνα - σκηνὴ τοῦ γεγονότος. Σημειώνεται πὼς ἡ εἰκονογραφικὴ σύνθεση τῆς Βαπτίσεως ἀποτελεῖ ἀπόδοση τῆς ἀντίστοιχης εὐαγγελικῆς διήγησης⁷.

Ὁ Χριστὸς, κεντρικὸ πρόσωπο τῆς σκηνῆς, βρῖσκεται μέσα στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ, ὁ ὁποῖος ρεεῖ ἀνάμεσα ὑψηλῶν βράχων, τῶν ὁποίων οἱ ἀνώμαλες ὄχθες συγκλίνουν πρὸς τὰ πάνω. Ἐπισημαίνουμε ὅτι ἡ ἀγριότητα καὶ τὸ ἀπότομο τῶν βράχων, εἶναι εἰκονολογικὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ τὰ συναντᾶμε καὶ στὶς εἰκόνες τῶν ἄλλων δύο μεγάλων ἑορτῶν τῆς Ὁρθοδοξίας, αὐτῆ τῆς Γεννήσεως καὶ αὐτῆ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Χριστὸς, στὴν παράσταση τῆς Βαπτίσεως, εἰκονίζεται στὴ μέση τοῦ Ἰορδάνη ποταμοῦ γυμνὸς ἢ μὲ λευκὸ ροῦχο πέριξ τῆς ὀσφύος του, μὲ λιπόσαρκο σῶμα μὲν, ἐπιβλητικὸς, ὁμως, εὐγενικὸς καὶ συγκαταβατικὸς. Ἐνδεδυμένος τὴν ἀδαμαία γυμνότητα ἀποδίδει στὴν ἀνθρωπότητα τὸ ἔνδοξο ἔνδυμα τοῦ παραδείσου. Μὲ τὸ δεξιὸν χερὶ εὐλογεῖ τὰ νερά, ἐτοιμάζοντάς τα νὰ καταστοῦν νερὰ Βαπτίσεως, ἐνῶ ταυτόχρονα μὲ τὴ δική Του κατάδυση σὲ αὐτὰ τὰ ἀγιάζει. Καθαγιάζει τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς ζωῆς σὲ ὀλόκληρη τὴ δημιουργία. Ἡ κτίσις, ἐξαιτίας τῆς ἀνθρώπινης

ἁμαρτίας, συμπαρασύρθηκε στὴν πτώση «οἶδαμεν γάρ», παρατηρεῖ χαρακτηριστικὰ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνοδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»⁸. Διὰ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου, ὁμως, ἀγιάζεται καὶ ἡ κτίσις, λυτρουμένη ἀπὸ τὴ φθορά.

Ὁ ἀναμάρτητος Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὁ ὁμοούσιος τοῦ Πατρός, ὁ «αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»⁹, σαφῶς καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ὁ ἴδιος μετάνοιας καὶ ἀφέσεως. Ἀφοῦ δύναται νὰ λυτρώσει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του πολλῶ μᾶλλον εἶναι ὁ ἴδιος ἀναμάρτητος. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶχε ἀντιληφθεῖ ὁ Πρόδρομος καὶ θεωρῶντας ἀνάρμοστο γιὰ τὸν Δεσπότη νὰ βαπτιστεῖ ὑπὸ τοῦ δούλου, δέλησε νὰ τὸν ἐμποδίσει, λέγοντάς του: «ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ ἐσύ ἔρχη πρὸς με;». Ὁ Κύριος, ὁμως, τοῦ δηλώνει ὅτι ἔτσι εἶναι πρέπον νὰ γίνῃ: «ἄφες ἄρτι», τοῦ λέει, «οὕτω γάρ πρέπον ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην»¹⁰. Δικαιοσύνη εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου, παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος¹¹. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ λύσει τὴν κατάρα γιὰ τὴ μὴ τήρησι καὶ ἐφαρμογῇ τοῦ Νόμου στὴν ὀλότητά του, ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσει ἅπαντα τὸν Νόμο ὅπως λοιπὸν περιετιμήθη καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Ναὸ «τοῦ δοῦναι θυσίαν»¹², καὶ «σάββατα ἐτή-

7. *Μθ.* 3, 13 - *17*· *Μρ.* 1, 9-11· *Ακ.* 3, 21-22· *Ιω.* 1, 29-34.

8. *Ρωμ.* 8, 22.

9. *Ιω.* 1, 29.

10. *Μθ.* 3, 14-15.

11. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς Ματθαῖον*, 12, PG 57, 203.

12. *Ακ.* 2, 21-24.

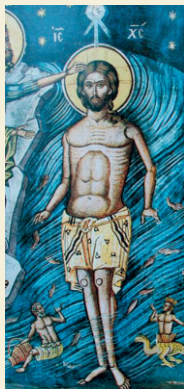

ρησε, και εορτάς
επλήρωσεν Ἰουδαί-
κας»¹³, ἔτσι και τώρα
ὕπακουει στο βού-
λημα τοῦ Θεοῦ¹⁴ και
προσέρχεται νὰ βα-
πτισθεῖ¹⁵. Ἀφοῦ ἐπο-
μένως ἐτέλεσε ὅλα
τὰ ἄλλα τοῦ Νό-
μου, σημειώνει ὁ Θε-
οφύλακτος Βουλγα-
ρίας, ἔρχεται και εἰς
τὸ βαπτισθῆναι, ὥ-
στε πλέον ἢ ἀνθρώπινη φύση νὰ
ἀπαλλαχθεῖ ἀπὸ τὴν κατάρρα¹⁶.

Ἡ στάση τοῦ Κυρίου με ἐλαφριά
κλίση πρὸς τὸν βαπτιστὴ Ἰωάννη
και ἡ θεοπρεπὴς προβολὴ τοῦ πο-
διοῦ Του καταδεικνύουν τὴν ἀπο-
κλειστικὴ πρωτοβουλία Του πρὸς
τὴν ἐκπλήρωση τοῦ γεγονότος τῆς
Βαπτίσεως.

Μέσα στὸν Ἰορδάνη, γύρω ἀπὸ τὸ
σῶμα τοῦ Κυρίου, κολυμποῦν ψά-
ρια. Χαμηλά, σὲ πρῶτο πλάνο, δια-
κρίνονται δύο μεγάλα ψάρια, τὸ ἓνα
με τὴ γεροντικὴ ἀνθρώπινη ζωὴ
ἀποτελεῖ προσωποποίηση τοῦ Ἰορ-

δάνη και τὸ ἄλλο με τὴ γυναικεία
μορφὴ, τῆς θάλασσας, σύμφωνα με
ὅσα και ἡ ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλη-
σίας μᾶς παραδίδει: «ἡ θάλασσα εἶδε
και ἔφυνεν» ὁ Ἰορδάνης ἰδὼν ἀνε-
στρέφετο»¹⁷.

Ἡ στροφὴ τῶν ὑδάτων πρὸς τὰ
ὀπίσω θεωρεῖται ἀλληγορικὰ ὁ πο-
ταμὸς πηγάζει ἀπὸ δύο πηγές, τὴν
Ἰδρ και τὴ Δᾶν. Ἀπὸ τὴ συνένωση
τῶν δύο ποταμῶν προκύπτει ὁ
Ἰορδάνης, ὁ ὁποῖος χύνεται στὴ
Νεκρὰ Θάλασσα. Τὸ ἀνθρώπινο γέ-
νος προῆλθε ἀπὸ τοὺς προπάτορες,
τὸν Ἀδὰμ και τὴν Εὐά. Μετὰ τὴν
ἀποστασία, τὸ ἀνθρώπινο γένος
πορευόταν ἀκατάσχετα, ὡσὰν πο-
τάμιο ρεῦμα, στὴν ἁμαρτία και τὸν
πνευματικὸ θάνατο, τὰ ὁποῖα ἀλλη-
γοροῦνται με τὴ Νεκρὰ Θάλασσα. Ὁ
Σωτῆρας Χριστὸς με τὴν ἐνανθρώ-
πησή Του ἐλευθέρωσε τὴν ἀνθρώ-
πινη φύση ἀπὸ τὴν ὑποδούλωση
στὴ φθορὰ και τὸν θάνατο, με ἀπο-
τέλεσμα ἀκόμη και ὁ Ἰορδάνης πο-
ταμὸς νὰ θέλει νὰ στραφεῖ πρὸς τὰ
ὀπίσω, και νὰ μὴ θέλει νὰ νεκρω-
θεῖ.

Ἡ φανέρωση τῆς Ἁγίας Τριάδας
κατὰ τὴ Βάπτιση δηλώνεται εἴτε με
τὸ χέρι τοῦ Πατρὸς, ποὺ εὐλογεῖ
ἀπὸ ἓνα ἡμικύκλιο ποὺ παριστᾶ
τοὺς οὐρανούς, εἴτε ἀπλὰ ἀπὸ τὴ
γαλάζια οὐράνια δόξα. Ἀπὸ αὐτὴ
ἐκπηγάζουν ἀκτίνες φωτὸς, οἱ
ὁποῖες συμβολίζουν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα
τὸ καταβαῖνον «σωματικῶ εἶδει»¹⁸.
Κατὰ τὴ στιγμή αὐτὴ ὁ Πατὴρ μαρ-
τυρεῖ ἐξ οὐρανῶν τὴ θεότητα τοῦ

13. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου*, 4, PG 49, 369.

14. *Λκ.* 7, 29-30 Ἰω. 1, 33.

15. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου*, 4, PG 49, 369.

16. Θεοφύλακτου Βουλγαρίας, *Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον*, 3, PG 123, 177AC.

17. Στιχηρὸ Ἰδιόμελο Αἰνῶν, Ἦχος β'. *Μηναῖον Ἰανουαρίου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 190.

18. *Λκ.* 3, 22.

Υίου του: «και ιδου φωνη εκ των ουρανων λεγουσα ουτος εστιν ο υιος μου ο αγαπητος, εν ω ευδοκησα»¹⁹. Το δε Άγιο Πνεύμα, το οποίο κατέρχεται «εν ειδει περιστερας», προσμαρτυρει, κατὰ τὸ Ἀπολυτίκιο τῆς εορτῆς, δηλαδή ἐπιβεβαιώνει τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς, περὶ τοῦ Υἱοῦ²⁰. Ἔτσι μᾶς ἀποκαλύπτεται ἡ Τριάδα, ἡ ὁποία καὶ συνιστᾶ τὸ ἀσάλευτο θεμέλιο τῆς πίστεώς μας.

Στὴν ἀριστερῇ πλευρᾷ τῆς εἰκόνας ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ὑποκλίνεται μὲ ταπείνωση καὶ σεβασμὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Μεσσία.

Εἶναι στραμμένος πρὸς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πὸν κατέρχεται «εν ειδει περιστερας». Τὸ πρόσωπό του εἶναι ζωγραφισμένο σὲ πλάγια στάση λόγῳ τῆς ὑπερφυσικῆς ἐμφάνισης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ δεξιὸν τοῦ χεῖρι ἀγγίζει τὸ κεφάλι τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸν βρῖσκεται σὲ στάση δέησης, προσευχῆς, ἐκούσιας ἀποδοχῆς. Ἡ μορφή τοῦ μεγίστου τῶν προφητῶν, τοῦ ἐπίγειου ἀγγελοῦ καὶ τοῦ οὐράνιου ἀνθρώπου, εἶναι ἡ καθιερωμένη, δηλαδή ἡ ἐπικρατήσασα ἀτημέλητη κορυφή, γένειο ἀραιό, μέλη σώματος ἄσαρκα, καθότι ἡ τροφή του ἦταν «ἀκρίδες καὶ μέλι ἀγριον»²¹, ἔκφραση αὐστηρῆ καὶ σοβαρῆ, ἔνδυμα ἀνάλογο τῆς

ἐρημικῆς καὶ ἀσκητικῆς τοῦ ζωῆς.

Στὴ δεξιᾷ κάτω γωνία τῆς εἰκόνας, κοντὰ στὰ πόδια τοῦ Προδρόμου παριστάνεται ἀξίνα σφηνωμένη ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ ἐνδὸς δέντρου, δηλώνοντας σχηματικὰ τὸ ἀγιογραφικό: «ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται»²².

Τοῦτο τονίζει εἰκονολογικὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀγωνίζεται κανεὶς ὥστε νὰ καρποφορήσει καὶ νὰ μὴν καταλήξει ἀκαρπο δέντρο, τὸ ὁποῖο θὰ ἀποκοπῆ καὶ θὰ ἀπορριφθεῖ. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, πα-

ριστάνονται σεβίζοντες ἄγγελοι σὲ στάση δέησης, προτείνοντας ὑπηρετικὰ τὰ καλυμμένα χεῖρια τους στὸν Χριστό.

Συνοψίζοντας, σημειώνουμε πὸς ἡ ὅλη εἰκονολογικὴ παράσταση τῆς Βαπτίσεως, ἐμπνέει τὴν ἀνάλογη κατάνυξη καὶ διδάσκει σαφῶς τὸ μυστήριο τῆς ταπείνωσης τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Διακ. Κυριακοῦ Παπαϊωακείμ

19. Μθ. 3, 17.

20. Ἀπολυτίκιον, Ἦχος α'. Μηναιὸν Ἰανουαρίου, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 176.

21. Μθ. 3, 4.

22. Μθ. 3, 10.

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Θαυμαστή γέννηση

Ὁ Ἰωάννης ὁ Προδρόμος συνελήφθη ἕξι μῆνες πρὶν τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἀπὸ στείρους καὶ ὑπέργηρους γονεῖς, τὸν ἀρχιερέα Ζαχαρία καὶ τὴν Ἐλισάβετ. Ὁ Ζαχαρίας καταγόταν ἀπὸ τὸν οἶκο τοῦ ἀρχιερέα Ἀβιά, καὶ ζοῦσε μαζί με τὴ γυναίκα του Ἐλισάβετ στὴν Ὀρεινὴ τῆς Ἰουδαίας, «εἰς πόλιν Ἰούδα»¹, πιθανῶς τὴ Μαχαιροῦντα². Τὸ ζεῦγος τοῦτο ἦταν ἀπόγονοι τοῦ Ἀαρῶν καὶ ζοῦσαν με δικαιοσύνη τηρῶντας με ἀκρίβεια τὸν Νόμο τοῦ Θεοῦ. Τὸ μόνο στὸ ὅποιο ὑστεροῦσαν καὶ ἔφεραν βαρέως ἦταν ἡ ἀτεκνία τους, ἡ ὁποία τὴν τότε ἐποχὴ ἀποτελοῦσε ὄνειδος καὶ ντροπή.

Σύμφωνα με τὸν Εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, ὅταν, κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἐξίλασμου³, ὁ ἀρχιερέας Ζαχαρίας εἰσήλθε στὰ ἅγια τῶν ἁγίων γιὰ νὰ θυμιάσει καὶ νὰ τελέσει ὅλα ὅσα προέβλεπε τὸ τυπικὸ, συνέβη ἓνα παράδο-

1. Λκ. 1, 39.

2. Ὡς πιθανὸς τόπος κατοικίας τῆς οἰκογένειας τοῦ Ζαχαρία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Μαχαιροῦντα, θεωρεῖται, ἀπὸ κάποιους, εἴτε ἡ Ἐμμαοῦς εἴτε ἡ Βηθλεὲμ εἴτε ἡ Χεβρών εἴτε ἡ Ἄν Καρίμ. Βλ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 222· Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 10, σ. 280.

3. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἐξίλασμου ἦταν ἡμέρα μετάνοιας καὶ ταπείνωσης γιὰ τὸν Ἰσραὴλ καὶ ἀντιστοιχοῦσε στὴ 10ῃ ἡμέρα τοῦ ἰουδαϊκοῦ μῆνα Ἐθανίμ (κατὰ προσέγγιση με τὴ 10ῃ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου). Τὸ τυπικὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καθορίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ στο Λευϊτ. 16, 1-34.

ξο. Παρουσιάστηκε στὰ δεξιὰ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος ὁ ἀστραπόμορφος ἀρχάγγελος Γαβριήλ καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὶς προσευχὲς του καὶ πρόκειται νὰ γεννήσει υἱό, ὁ ὁποῖος θὰ ὀνομαζόταν Ἰωάννης, θὰ ἦταν «μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», καὶ θὰ προετοιμάζε τὸν λαὸ γιὰ νὰ δεχθεῖ τὸν Μεσσία: «ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον». Ὁ Ζαχαρίας, ὅμως, λόγω τῆς προχωρημένης ἡλικίας τοῦ ἰδίου καὶ τῆς Ἐλισάβεν καὶ τῆς ἀποδεδειγμένης τους στειρότητας, ἐπέδειξε δυσπιστία καὶ ζήτησε ἀποδείξεις: «κατὰ τί γνώσονται τοῦτο;», εἶπε στὸν ἀρχάγγελο. Γιὰ νὰ τὸν νουθετήσῃ τότε ὁ Γαβριήλ τὸν τιμώρησε, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ὀμιλήσῃ «ἄχρι ἣς ἡμέρας γένηται ταῦτα», μέχρι δηλαδὴ νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅσα τοῦ ἀνήγγειλε⁴. Παρὰ τὴν ἀλαλία του, πάντως, ὁ Ζαχαρίας παρέμεινε ὑπερηρέτων στὸν ναὸ μέχρι τὸ τέλος τῆς ἐφημερίας του, ἡ ὁποία κατὰ τὸν ἅγιον Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη, συνέχισε καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἐξίλασμοῦ, στὴν ἄλλη μεγάλη ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, τὴν *Σκηνοπηγία*, ἡ ὁποία διαρκοῦσε ἀπὸ τὶς 15 ὡς τὶς 22 Σεπτεμβρίου. Μὲ τὸ πέρασ τῆς ἐφημερίας του ὁ Ζαχαρίας ἀναχώρησε γιὰ τὸ σπίτι του, ὅποτε καὶ ἐπισυνέβη ἡ σύλληψη τοῦ Ἰωάννου⁵. Τὴν ὀγδόη ἡμέρα ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ

Ἰωάννου, σύμφωνα μὲ ὅσα ἴσχυαν στὸν ἰουδαϊσμό, οἱ συγγενεῖς ποὺ εἶχαν μαζευτεῖ γιὰ τὴν περιτομὴ «ἐκάλουν αὐτό (τὸ παιδίον) ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν». Ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ, ὅμως, ἡ Ἐλισάβεν, ἀντέδρασε καὶ εἶπε πὼς θὰ ὀνομαστεῖ Ἰωάννης. Τὸ ὄνομα ἐπιβεβαίωσε καὶ ὁ μουγγὸς Ζαχαρίας, γράφοντας σέ «πινακίδιον» ὅτι «Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ». Ἀμέσως τότε λύθηκε ἡ γλῶσσα τοῦ Ζαχαρία καὶ πλησθεῖς Πνεύματος Ἁγίου ὑμνησε τὸν Θεὸ γιὰ τὴ λύτρωση τοῦ λαοῦ του καὶ προφήτεψε τὸ προδρομικὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννου: «Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν διὰ σπλάγχχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν»⁶.

Δράση τοῦ Ἰωάννου στὴν ἔρημο

Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἦταν ἐνδεδυμένος τὴν ἀγιότητα ἥδη ἐκ κοιλίας μητρὸς: «ἔτι ἐγκυφορούμενος, Πνεύματος ἁγίου ἐμπέπλησται», ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης⁷. Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς ὅταν ἡ Παναγία, ἀμέσως μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό τῆς, ἐπισκέφθηκε τὴν Ἐλισάβεν, τὸ βρέφος Ἰωάννης ἐσκίρτησε στὴν

4. Λκ. 1, 13-20.

5 Βλ. Νικόδημου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Α', σσ. 60-61. Σημειώνεται ὅτι ἡ *Σκηνοπηγία* ἦταν ἑορτὴ ποὺ γινόταν εἰς ἀνάμνηση τῆς ἐποχῆς ποὺ οἱ Ἰουδαῖοι ζοῦσαν στὴν ἔρημο μέσα σὲ σκηνές. Διαρκοῦσε ὀκτὼ ἡμέρες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μετέβαιναν στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ζοῦσαν μέσα σὲ πρόχειρες σκηνές. Ὁ Ναὸς φωταγωγεῖτο καὶ γίνονταν θυσιάζ.

6. Λκ. 1, 68-79.

7. Θεοδώρου Στουδίτου, *Εἰς τὸ γενέσιον τοῦ ἁγίου προφήτου Προδρόμου Βαπτιστοῦ*, 3, PG 99, 749D.

κοιλία τῆς μητέρας του, ἀναγνωρίζοντας καὶ κηρύττοντας, καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτό, τὸν Χριστό⁸. Τὸ παιδί Ἰωάννης εἶχε στὴν ψυχὴ του τὴν καθαρότητα καὶ τὴ σωφροσύνη, καὶ πολὺ ἔνωρις ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τοὺς γονεῖς του καὶ ἀπὸ πᾶσα συναναστροφή ἀνθρώπων· σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση αὐτὸ ἔγινε εἴτε ἀμέσως μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸ του εἴτε περὶ τὴν ἡλικία τῶν δώδεκα ἐτῶν⁹. Γιὰ τὸν Ἰωάννη «οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος»¹⁰, ὄχι γιατί ὁ κόσμος, ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ, εἶναι πρᾶγμα κακό, ἀλλὰ ἐπειδὴ μέσα στὸν κόσμο κυριάρχησε ὡς «ἄρχων» ὁ δαίμονας, σπείροντας πανταχοῦ πειρασμοὺς καὶ καθιστῶντας τὴν ἁμαρτία «εὐπερίστατον»¹¹. Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Ἰωάννης ἔφυγε καὶ κατοίκησε στὴν ἔρημο, συναναστρεφόμενος μὲ τὰ ἄγρια θηρία· ἐκεῖ, «*ἠϋξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι*», γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, «*ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ*»¹². Ἡ τροφή τοῦ Ἰωάννου στὴν ἔρημο ἦταν ἀπλὴ καὶ ἀσκητικὴ· ἔτρωγε μέλι ἄγριο, αὐτὸ ποὺ τὰ μελίτσια ἀπέθεταν σὲ σχισμὲς βράχων, καὶ «*ἀκρίδες*», δηλαδή τὶς ἄκρες ἀπὸ μερικὰ ἄνυδρα φυτὰ τῆς ἐρήμου, τὸ δὲ ἔνδυμά του ἦταν «*ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην*

περὶ τὴν ὄσφυν αὐτοῦ»¹³.

Ἡ ποιότητα τοῦ ἐνδύματός του ἀντιστοιχεῖ στὴν ἄσκηση καὶ τὴν τραχύτητα τῆς ζωῆς του. Εἰδικότερα, ἡ δερματίνη ζώνη, τὴν ὁποία εἶχε στὴ μέση του, δὲν ἦταν ἀπλῶς ἐξάρτημα τῆς ἀμφιέσῃς του. Δὲν τὴ φοροῦσε δηλαδή μόνο γιὰ πρακτικὸς λόγους, ἀλλὰ ὑποδείκνυε τὴν ὀλιγάρκειά του, τὴν ἀκτημοσύνη του καὶ τὴν ἐγκράτειά του στὰ ποικίλα πάθη¹⁴. Δὲν ζοῦσε ὁ Ἰωάννης μέσα στὴν καλοπέραση καὶ τὴ χλιδὴ, παρὰ ἀρκεῖτο στὰ ἀναγκαῖα, χωρὶς περιττὲς πολυτέλειες. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε ὅτι ὁ Πρόδρομος καὶ ἡ ζωὴ του δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ὅσοι ζοῦν διαφορετικὰ, μὲ ἄφθονα φαγητὰ καὶ μαλακὰ ἐνδύματα, εἶναι ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν τὸν νοῦ τους στραμμένο στὰ ἐπίγεια καὶ ὄχι στὰ οὐράνια, ὅπως ὁ Πρόδρομος¹⁵. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ὁ Ἰωάννης ἀγιογραφεῖται ὡς ἕνας λιπόσαρκος ἄνθρωπος, μὲ ὄψη αὐστηρὴ καὶ ἀγριωπὴ ἀπὸ τὸν κόπο τῆς ἄσκησης, μὲ λιτὸ ἔνδυμα καὶ μὲ φτερά, ἐνδεικτικὰ τοῦ ἰσαγγελοῦ του βίου. Μὲ τὴν ἄσκησή του ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ ζώντας κατὰ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, θεωροῦσε ὅλα τὰ ἄλλα δευτερεύοντα. Ἔτσι ἀξιώθηκε νὰ ὑπερβεῖ τοὺς ὄρους τῆς φύσεως

8. Λκ. 1, 40-41.

9. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 10, σ. 281.

10. Ἐβρ. 11, 38.

11. Ἰω. 12, 31· Ἐβρ. 12, 1.

12. Λκ. 1, 80.

13. Μθ. 3, 4. Περὶ τῆς τροφῆς τοῦ Προδρόμου ὑπάρχει καὶ ἡ ἀποψη ποὺ λέει ὅτι οἱ «*ἀκρίδες*» ἦταν τὰ γνωστὰ ἔντομα.

14. Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Εἰς τὸν πάνσεπτον τοῦ Χριστοῦ Πρόδρομον καὶ βαπτιστὴν Ἰωάννην*, PG 151, 512D-513A.

15. Μθ. 11, 7-8.

καὶ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἄσαρκος -ισάγγε-
λος- ἄνθρωπος¹⁶.

Ἔλαβε δὲ τὴ μαρτυρία τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ὅτι εἶναι ὁ μείζων «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» καὶ ὅτι ὑπερτερεῖ ἀκόμη καὶ τῶν προφητῶν¹⁷. Τελικά, ὁ ζῆλος τοῦ Τιμίου Προδρόμου γιὰ νὰ μεταδώσει τὴν ἀλήθεια καὶ ἡ καθαρότητα ποῦ ἀπέκτησε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀσκητικῆς του ζωῆς, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀξιωθεῖ μίας ἰδιαίτερης τιμῆς, δηλαδή νὰ βαπτίσει τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ ταυτόχρονα νὰ γίνεῖ μάρτυρας τῆς ἀποκάλυψης τῆς Ἁγίας Τριάδος¹⁸. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τὸν τιμᾶ ἀνάλογα θέτοντάς τον ἀμέσως μετὰ τὴ Θεοτόκο καὶ πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο Ἅγιο καὶ τὸν ἀγιογραφεῖ πάντοτε στὰ ἀριστερὰ τοῦ Κυρίου¹⁹.

Περὶ τὸ 15ο ἔτος τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τιβερίου Καίσαρος, τὸ ὁποῖο συνέπιπτε μὲ τὸ ἔτος 29 μ.Χ., ὁ Ἰωάννης, μετὰ ἀπὸ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, μετέβη στὴν περιοχὴ τοῦ Ἰορδάνη γιὰ νὰ κηρύξει μετάνοια, νὰ καθοδηγήσει τὰ πλήθη ποῦ συνέρρεαν πρὸς αὐτόν, νὰ τὰ βαπτίσει καὶ κυρίως νὰ τὰ προετοιμάσει πνευματικά²⁰. Τόνιζε στοὺς ἐγωιστὲς καὶ ὑπερήφανους Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ἐπαναπαύονται στὴν καταγωγὴ τους ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ. Αὐτὸ, τοὺς ἔλεγε, δὲν

ἦταν τόσο σημαντικό, ὅσο αὐτοὶ νόμιζαν. Τὸ ἀναγκαῖο γιὰ τὴ σωτηρία τους ἦταν τὰ ἀγαθὰ καὶ θεάρεστα ἔργα. Ἐὰν δὲν τὰ ἐπιλέξουν, συνέχιζε ὁ Πρόδρομος, θὰ παραμείνουν ἄγονοι καὶ ἄκαρποι καὶ ἄρα ἄχρηστοι, ὅπως ἀκριβῶς τὰ δέντρα τὰ ὁποῖα δὲν παράγουν κάτι χρήσιμο, γι' αὐτὸ καὶ σὲ κάποια δεδομένη στιγμή κόβονται καὶ ρίπτονται εἰς τὴ φωτιά²¹.

Ἡ προϋπόθεση ποῦ τοὺς ἔθετε ὁ Ἰωάννης ἦταν ἡ ἐξομολόγηση τῶν ἁμαρτιῶν τους καθὼς τοὺς βάπτιζε στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη ποταμοῦ. Ἡ ἐξαγόρευση καὶ ἡ βάπτισις σήμαινε, κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, τὴ μετάνοια καὶ

16. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 10, σ. 282.

17. *Μθ.* 11, 9-14. Πρβλ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, *Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον*, 18, PG 87Γ', 3352AB.

18. *Μθ.* 3, 13 - 17. *Μρ.* 1, 9-11. *Ακ.* 3, 21-22. *Ἰω.* 1, 29-34.

19. Τσάμη Δ., *Ἀγιολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας*, σ. 101.

20. *Ακ.* 3, 1' 7, 29-30. *Ἰω.* 1, 33. Πρβλ. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 10, σ. 282.

21. *Μθ.* 3, 7-10.

τῆ συναίσθηση τῶν σφαλμάτων τους ἀπλῶς καὶ μόνο ὡς πρὸς τὴ μὴ τήρηση τῶν νομικῶν διατάξεων ἔπομένως ἀφοροῦσε στὴν προετοιμασία τους πρὸς ὑποδοχὴ τοῦ Μεσσία, ἀπ' ὅπου θὰ προερχόταν ἡ πραγματικὴ ἄφεση τῶν ἀμαρτιῶν, ὄχι μόνο τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων²². Τοῦτο τὸ ἐγνώριζε ὁ Πρόδρομος, γι' αὐτὸ καὶ διακήρυττε στοὺς προσερχόμενους: «ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί»²³.

Σύλληψη τοῦ Ἰωάννου

Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἀπὸ θεῖο ζῆλο κινούμενος, ἔλεγξε κάποτε τὴν παρανομία τοῦ Ἡρώδη Ἀντύπα, ὁ ὁποῖος ἦταν γιὸς τοῦ Ἡρώδη τοῦ Μεγάλου καὶ τετράρχης τῆς Ἰουδαίας, βασιλεύοντος σὲ αὐτὴ ἀπὸ τὸ 4 π.Χ. μέχρι τὸ 39-40 μ.Χ. Ὁ Ἡρώδης χαρακτηριζόταν γιὰ τὸν ἀσελγῆ καὶ ἐκλυτό του βίῳ. Ἐνάντια σὲ κάθε νόμο καὶ

ἠθικὴ τάξη ἐφόνευσε τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὸ του, τὸν Φίλιππο, καὶ συνήψε μοιχικὴ σχέση μετ' τὴ γυναίκα του, τὴν Ἡρωδιάδα²⁴. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸν ἤλεγξε, λέγοντάς του: «οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν»²⁵, δηλαδή δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ζεῖς μαζί της, ἀφοῦ δὲν εἶναι γυναίκα σου. Μὴ ἀνεχόμενος τοὺς ἐλέγχους ὁ Ἡρώδης καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τὴν Ἡρωδιάδα, συνέλαβε τὸν Ἰωάννη καὶ τὸν ἔκλεισε στὴ φυλακὴ²⁶.

Σημειώνεται ὅτι ἡ σύλληψη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου σήμανε τὴν ἔναρξη τῆς δημόσιας δράσης τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἔδυσε τὸ μικρὸ φῶς τοῦ Προδρόμου, τὸ ὁποῖο δίδαξε καὶ κήρυξε στὸν λαὸ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία, τότε ἀνέτειλε ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐφάνη ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, εὐαγγελιζόμενος τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν²⁷.

Ἡ φυλακὴ, στὴν ὁποία ἔβαλαν τὸν Πρόδρομο ἐνδεχομένως βρισκόταν σὲ φρούριο ποῦ λεγόταν Μαχαιρούς, στὴν περιοχὴ τῆς Περαιᾶς²⁸. Πιθανόν, ὅμως, καὶ νὰ φυλακίστηκε ἀλλοῦ, διό-

22. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου*, 2, PG 49, 366.

23. *Μθ.* 3, 11. *Πρβλ. Μρ.* 1, 8' *Λκ.* 3, 16' *Ἰω.* 1, 25-27.

24. Θεοφάνους Κεραμέως, *Εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου*, PG 132, 1061AB.

25. *Μθ.* 14, 4' *Μρ.* 6, 18.

26. Τὸ παράλογο καὶ ἀδικο τῆς σύλληψης τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἀποτυπώνεται στὴν ὑμνογραφία τῆς εορτῆς τῆς ἀποτομῆς τῆς Τιμίας κεφαλῆς του. «Οὐκ ἔφερε τοὺς σοὺς, ἐλέγχους ὁ Ἡρώδης, θεράπον τοῦ Χριστοῦ, παμμάκαρ Ἰωάννη ὄθεν ὀπλίζει τὸν ἀδικον πρὸς σὲ φόνον, οὐκ αἰδεσθεῖς σου τὸ σεβάσμιον». Βλ. Τροπάριον δ' ὡδῆς, Δευτέρου Κανόνος, *Μηναῖον Αὐγούστου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 380. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ σύλληψη καὶ ἡ θανάτωση τοῦ Προδρόμου ἦταν μεγάλη ἀδικία, ἡ Ἐκκλησία εορτάζει τὴ μνήμη τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς του μετ' αὐστηρῆ νηστεία. Βλ. *Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας*, ὑπὸ Γ. Βιολάκη, ἔκδ. Σαλιβέρος, σ. 313.

27. *Μθ.* 4, 12-17.

28. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 12, σ. 328.

τι εκείνη ή περιοχή ήταν ύποκείμενη στον Άρέθα, βασιλέα τής Αραβίας και πεθερό του Ήρώδη. Άφου λοιπόν ο Ήρώδης είχε ως νόμιμη γυναίκα την κόρη του Άρέθα, τήν όποία και έγκατέλειψε για χάρη τής Ήρωδιάδος, σίγουρα ή σχέση με τον πεθερό του θα είχε διαταραχθεί. Έπομένως δέν θα μπορούσε να φυλακίσει τον Πρόδρομο σε περιοχή του Άρέθα²⁹.

Η Ήρωδιάδα, μη μπορώντας να άνεχθεί τον δίκαιο έλεγχο τής άμαρτίας της, έπιθυμούσε τον θάνατο του Ίωάννη, ο Ήρώδης, όμως, δέν συναινούσε σε αυτό. Δέν ήταν μόνο το γεγονός ότι τον Ίωάννη τον ύποστήριζαν οι όχλοι, τον τιμούσαν και τον πίστευαν ως άπεσταλμένο του Θεού, αλλά και ο ίδιος ο Ήρώδης, γνωρίζοντάς τον ως «άνδρα δίκαιον και άγιον», αισθανόταν δέος έμπροσθέν του και τηρούσε μάλιστα και πολλά από όσα ο Ίωάννης κήρυττε: «*συνετήρει αυτόν, και άκούσας αυτού πολλά έποίηει και ήδέως αυτού ήκουε*»³⁰. Παρόλα αυτά, όμως, ο Ήρώδης, δέσμιος ών τής μοιχείας, δέν έπιθυμούσε να μετανοήσει, και τουτο διότι -κατά πώς παρατηρεί ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς- εύλαβείτο μέν τον Ίωάννη, «*διά τó τής άρετής ύπερβάλλον*», όμως, «*ούκ έφοβείτο τον Θεόν, παρ' ου τóις ανθρώποις ή άρετή*»³¹.

Θάνατος του Ίωάννου

Ένώ ο Ίωάννης ήταν στη φυλακή, ο Ήρώδης, έπ' εύκαιρία των γενεθλίων του, κάλεσε τους πρώτους και τους μεγιστάνες τής περιοχής και τους παρέθεσε πλούσια τράπεζα. Το συμπόσιο έγινε στη Σεβαστούπολη (Σεβάστεια), ή όποία απέχει πολύ λίγο από την Ίερουσαλήμ³². Τούτη ή έορτή όδήγησε τον Ήρώδη, αλλά και τους συνδαιτυμόνες, στη μέθη και στην άφροσύνη. Κάποια στιγμή, κατά τή διάρκεια του συμποσίου, ή θυγατέρα τής Ήρωδιάδος, ή Σαλώμη -τήν όποία σημειωτέον είχε άποκτήσει με τον νόμιμο σύζυγο της, τον Φίλιππο- εισήλθε στον χώρο και χόρεψε προκλητικά και άσεμνα, πράγμα που άρεσε τόσο πολύ στον ανήθικο Ήρώδη, ώστε δι' όρκου τής ύποσχέθηκε ότι θα τής έδινε ό,τι ήθελε, άκόμη και τó ήμισυ του βασιλείου του: «*άχρι του τήν βασιλείαν αυτή διελείν έπηγγείλατο*», άναφέρει ο Θεοφάνης ο Κεραμέυς, «*άντι πορρικών λυγισμάτων, και ποδών άτάκτου στροφής*»³³. Η Σαλώμη, μετά από συμβουλή και προτροπή τής μητέρας της ζήτησε «*έπί πίνακι τήν κεφαλήν Ίωάννου του βαπτιστοϋ*»³⁴. Ο Ήρώδης λυπήθηκε για τó αίτημα τής Σαλώμης, διότι, όπως προαναφέρθηκε, θαύμαζε, σεβόταν και φοβόταν τον Ίωάννη, θεωρώντας τον ως δίκαιο και άγιο άνδρα.

29. Νικοδήμου Άγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 348.

30. *Μρ.* 6, 20.

31. Γρηγορίου Παλαμά, *Είς τον πάνσεπτον του Χριστου Πρόδρομον και βαπτιστήν Ίωάννην*, PG 151, 504A.

32. Νικοδήμου Άγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 348.

33. Θεοφάνους Κεραμέως, *Είς τήν άποτομήν του τιμίου Προδρομου*, PG 132, 1065AC.

34. *Μρ.* 6, 22-25.

Παρά τὴ λύπη του, ὅμως, ὁ Ἡρώδης, καὶ παρὰ τὸν φόβο γιὰ τὴν ἀντίδραση τοῦ ὄχλου, δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθεῖ, διότι τὰ σαρκικὰ πάθη ποὺ τὸν τυραννοῦσαν ἦταν πολὺ δυνατὰ. Ἄλλο τόσο δυνατός, ὅμως, ἦταν ὁ ἐγωισμὸς του, ποὺ δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ παραβεῖ τὸν ὄρκο του μπροστὰ στοὺς καλεσμένους του, γι' αὐτὸ καὶ διέταξε ἕνα στρατιώτη νὰ πάει καὶ νὰ ἀποκεφαλίσῃ τὸν Ἰωάννη. Ὁ στρατιώτης ἐκτέλεσε τὴ διαταγὴ καὶ ἔφερε τὸ κομμένο κεφάλι τοῦ Τιμίου Προδρόμου μέσα σὲ ἕνα δίσκο καὶ τὸ ἔβαλε στὸ μέσο τῆς τραπέζης τοῦ συμποσίου. Τιοιοτρόπως, ἡ Σαλώμη ἔλαβε τὸ δῶρο ποὺ ζήτησε, ἡ ἀκόλαστη καὶ μοιχαλίδα Ἡρωδιάδα ἱκανοποίησε τὸ μῖσος της

γιὰ τὸν Πρόδρομο, ὁ δὲ Ἡρώδης δέχθηκε τὸν ἔλεγκο τῆς συνείδησής του, καθὼς ἔβλεπε μπροστὰ του τὴν αἰμάσσουσα τιμια κεφαλὴ τοῦ Προδρόμου³⁵.

Τὸ σῶμα τοῦ Τιμίου Προδρόμου περισυνελέγη ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του καὶ ἐτάφη μὲ εὐλάβεια καὶ τιμὲς σὲ τάφο στὴν πόλη ὅπου ἔγινε καὶ ὁ φόνος, δηλαδή στὴ Σεβάστεια. Στὸ μέρος τοῦ τάφου του ἀνεγέρθηκε ἀργότερα ἐκκλησία. Εἰς μνήμη τῶν ἐγκαινίων αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας καθιερώθηκε ἡ ἑορτὴ τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου³⁶. Κατὰ τὴν παράδοση, ὁ Τιμίου Πρόδρομος προηγήθηκε τοῦ Μεσσία ὄχι μόνο εἰς τὴν ἐπίγειο ζωὴ του, ἀλλὰ καὶ στὸν Ἄδην, ὅπου κατῆλθε μετὰ τὸν ἀποκεφαλισμὸ του, κηρῦττοντας στοὺς ἐκεῖ εὐρισκόμενους «τὴν τοῦ Σωτῆρος κάθοδον»³⁷. Ἦδη ἡ παρουσία του ἐκεῖ ἦταν ἐνδεικτικὴ τοῦ τί ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσει ὅταν τελιώνει ἡ νύκτα καὶ ἔρχεται ἡ αὐγὴ προηγεῖται ὁ πρωϊνὸς ἀστέρας, ὁ αὐγερινός, ὁ ὁποῖος προμηνεῖ τὴν παρουσία τοῦ ἡλίου. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος στὸν Ἄδην, ὄντας λύχνος, ἔδωσε τὸ μήνυμα στοὺς ἐκεῖ εὐρισκόμενους ὅτι ἐπικεῖται ἡ παρουσία τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ πληρώσει τὰ πάντα φωτὸς³⁸ καὶ θὰ τοὺς λυτρώσει ἀπὸ τὴν ἀπελπισία καὶ τὰ βάσανά

35. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 348.

36. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 12, σσ. 328-329.

37. Θεοφάνους Κεραμέως, *Εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου*, PG 132, 1068AC.

38. Πρβλ. Τροπάριον γ' ὡδῆς Κανόνος τοῦ Πάσχα: «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια». *Πεντηκοστάριον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 18.

τους, καταργώντας τὸν θάνατο³⁹. Τούτη ἡ νέα πραγματικότητα ἀποτυπώνεται στὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου ὁ Χριστὸς παριστάνεται νὰ πατᾶ ἐπὶ τοῦ Ἄδου, ὁ ὁποῖος βρίσκεται δεμένος, ταπεινωμένος καὶ ἐντελῶς ἀδύναμος, ἐνῶ πίσω ἀπὸ τὸν Κύριο διακρίνεται ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ποὺ δείχνει τὸν Μεσσία.

Τὰ λείψανα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ

Τὸ τίμιο λείψανο τοῦ Προδρόμου ἔκαψε στὴ Σεβάστεια, τὸν 4^ο αἰώνα, ὁ ἀσεβῆς αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης⁴⁰. Τμήματα, ὅμως, τοῦ λειψάνου του ἀνασύρθηκαν ἀπὸ τὶς στάκτες καὶ παραδόθηκαν στὸν Μ. Ἀθανάσιο. Ἀργότερα πέρασαν σὲ διάφορα μέρη τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἔτσι ἐπὶ αὐτοκράτορα Ἀρκαδίου γνωρίζουμε ὅτι ἔφεραν κάποια λείψανα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐνῶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς ἔφερε στὸ Βυζάντιο, ἀπὸ τὴ Βέρεια τῆς

Συρίας, μέρος τοῦ ἱματίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ ἓνα βόστρυχο, δηλαδή μία πλεξοῦδα μαλλιών, βουτηγμένο στὸ αἶμα. Ἡ δεξιὰ χεῖρα τοῦ Τιμίου Προδρόμου βρίσκεται στὴ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου στὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ ἡ ἀριστερὰ φυλάσσεται στὸ παλάτι τῶν σουλτάνων (Τοπκαπί) στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὴ Δύση, στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ἀμιένης, βρίσκεται τμῆμα τοῦ προσώπου τοῦ Βαπτιστῆ, τὸ ὁποῖο ἔκλεψαν οἱ Σταυροφόροι ἀπὸ τὴ Μονὴ τῶν Μαγγάνων κατὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης τὸ 1204⁴¹.

Ἡ κάρα τοῦ Τιμίου Προδρόμου πάντως δὲν εἶχε τὴν τύχη τοῦ ὑπολοίπου λειψάνου, ἀλλὰ διατηρήθηκε σῶα καὶ παρὰ τὸ ὅτι ἦταν λησμονημένη καὶ χαμένη ἀνευρέθη τρεῖς φορές⁴². Ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα εὑρεση τῆς κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἔγινε στὶς 24 Φεβρουαρίου καὶ ἡ τρίτη στὶς 25 Μαΐου⁴³, ἐξοῦ καὶ οἱ ἑορτὲς ποὺ ἄγει ἡ Ἐκκλησία τὶς ἡμέρες αὐτές.

39. Εὐσεβίου Ἐμέσης, *Λόγος περὶ τῆς παρουσίας Ἰωάννου ἐν τῷ Ἄδου καὶ τῶν ἐκεῖσε ἐγκεκλεισμένων*, PG 86A, 512A-513A.

40. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Β', σ. 348.

41. Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 12, σ. 329.

42. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής*, τ. Α', σσ. 477-478. Πρβλ. Παπαδημητρόπουλου Γ., *Με τοὺς Ἁγίους μας. Συναξαριστὴς μηνὸς Φεβρουαρίου*, σ. 179· Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, *Νέος Συναξαριστής*, τ. 6, σσ. 270-272.

43. Τσάμη Δ., *Ἀγιολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας*, σ. 101.

